

Het joodsche lied. Tweede boek

Jacob Israël de Haan

bron

Jacob Israël de Haan, *Het joodsche lied. Tweede boek*. Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur, Amsterdam 1921

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/haan008jood02_01/colofon.htm

© 2002 dbnl

Het joodsche lied

Het joodsche lied (Jesaja 43-49)

De Nacht: zoo was ik zoet-vermoeid gekomen
Tot rustlooze rust van het luide Feest.
En weder was ik grage gast van Droomen,
Gul genierter van hun woeden geweest.

Dan trad ik uit in den dauw-koelen morgen,
Wij wonen aan den rand van onze Stad,
Nog hield de lage lucht de Stad verborgen,
Waren de wijde velden van damp nat.

Maar van de velden weken weg de nevels,
Aan den hemel namen de wolken vlucht.
Van de Stad bloeiden hooge en bonte gevels
Hun stralend wonder in de zonnelucht.

Zóó lag het wonder van Gods wereld open,
Toen zag ik, een innig wonder, mijn hart,
Wereld en hart zijn één in al hun hopen,
In al hun haten, al hun matte smart.

En God sprak: 'Ik, Ik vaag de wolken voort,
Als wolken veeg Ik uw zonden voorbij.
Wat uw hartdaad was en uw drijvend woord
Als Mijn open hemel is uw hart Mij.

Ik ken de wilde weelden van uw kwaad,
Ik ken de tochten van uw tuchtloos leven.
Uw zonden gaan als de wolkenwind gaat....
Keer tot Mij weder. Ik heb u vergeven.'

En ik herdacht: Toen ik een vrome knaap was,
Die met zijn Vader ten gebede ging,
Toen Gods liefde mijn waken en mijn slaap was.
En Moeders leer mijne vertedering.

Toen heeft het Lied van den Profet gesproken,
 Jesaja, milder dan van één Profet,
 Wiens woedend Woord over 't Volk is gebroken,
 Maar ook: die zoo minnend troost in het leed.

Zijn Woord heeft zich diep in mijn hart verborgen,
 Door donkere dalen ben ik gegaan.
 't Leek al vergeten, ziet, en dezen morgen
 Heb ik als Gods Woord zijn woord weer verstaan.

En ik herdenk: Wat was toen mijn verlangen?
 Dichter, als hij, van het Joodsch Volk te zijn.
 Te vieren in een overmaat van zangen
 Hun Dagen van vreugd, hun Dagen van pijn.

God heeft zijn Taal aan den Profet gegeven,
 Die gelijk water de dorstenden drenkt,
 Gaf Hij mij niet in het wanhopig leven
 Het Joodsche Lied, dat mijn hart krachten schenkt?

O, Lied, laat af van mijn lusten. Wees heilig,
 Wees heilig, heilig, als van den Profet
 Wiens woorden dezen dag mijn hart, weer veilig
 Als kind bij Moeder, herdenkend beled.

Lied, dat zoo vaak mijn verlangen vervulde,
 Met u keer ik tot Gods belijdend leven,
 Als wolken vaagt Hij weg al onze schulden,
 Vrees niet. Wat wij dreven, God heeft vergeven.

Ik dank U, God, dat van al mijn verlangen
 Alleen dit tot vervulling is gegaan,
 Dat zij, die jong zijn, in mijn harte zangen
 Het leed en den strijd van ons Volk verstaan.

Voert niet eenmaal een knaap, die met zijn Vader
Langs vrome wegen ten gebede gaat,
Mijn Lied tot de Liefde van ons Volk nader,
Als hij, gelijk ik, den Profeet verstaat?

Er is geen tijd. Ook mijn lied is verbonden
Door 't eeuwig Lied aan 't Lied van den Profeet.
Zijn woord geeselde zonden als mijn zonden,
Zijn liefde troostte leed gelijk mijn leed.

Er is geen tijd: wat ons hart houdt gescheiden
Ons is ééne Leer, één Liefde en één Recht,
Dichters van het Joodsche Volk zijn we beiden,
Hij heerschend Meester, ik geeseld knecht.

Er is geen tijd: Het Joodsche Lied is eeuwig;
Elk volk heeft zijn vreugd en zijn klacht gehoord,
Vanwaar de bergen breken braak en sneeuwig,
Tot waar de zee schuimt langs een bloeiend boord.

Gelijk de wolken vagen weg uw zonden,
Elk hart is Gods Hart in één eeuwig leven.
Tel niet van hoofd tot schenkel al uw wonden:
Keer tot Hem weder. Hij heeft u vergeven.

Het eigen lied

Het eigen lied

Ik was een knaap, die alle Joodsche dagen
Van vasten en van vreugd eerbiedig hield.
Zijn dagen veilig voor angstige vragen,
Al zijn verlangen door vroomheid bezield.

Ik werd een man. Wie kent het zalig dwalen
Langs vrije wegen als ik heb gekend?
Van des ochtends vóór de open uren stralen,
Tot de zon zich naar 't weemlend Westen wendt.

Ik was een man, Ik heb het lied gezongen,
Waar de weg rust, dat het rusten verblijdt,
Meer dan één heb ik mijn makkers gedwongen
Met de macht van het lied tot heerlijkheid.

Tot ik bezon van al mijn machtig dwalen,
En keerde, een zware en diep-wroegende keer.
Maar zóó vertrouwd als 't eigen ademen,
Bleef mij mijn lied, niet luid, maar stil en teer.

En 't eigen land herdacht ik met verlangen,
Terwijl mijn lied sterk en bezonnen zwol.
Als de druiven, die in zijn gaarden hangen,
En zetten zich aan al hun ranken vol.

Tot ik keerde en onze eindlijke overwinning,
In onze Stad hier elken dag verwacht.
't Lied van verlangen, het lied van bezinning,
Maar 't overwinnend lied wint meest aan macht.

Zeg alles, wat gij weet aan innigheid,
Liefde, vriendschap, een moeder met haar kind,
Het is alles toch niets bij de innigheid,
Die een Dichter in het eigen lied vindt.

Want het eigen lied is den Dichter nader
Dan het eigen bloed in het bonzend hart.
Het leven voert langs vriend en langs verrader,
Het lied verlaat niet in vreugden en smart.

O, lied, dat mij langs verlangen geleidde,
Dat mij geleidde langs boetende keer,
Zult gij tot mijnen Dood mijn hart verblijden,
Met een vroom spel en een bezonnen leer?

Het eigen lied in 't eigen land te zingen,
En zalig drinken van zijn vollen lust.
Eén is het lied van de herinneringen,
Van verlangen, van bezinning en rust.

Gewijde dagen

Sabbath

Hoe wonderschoon waart gij, zoo vroom en heilig,
In de bloeiende jaren van mijn jeugd,
Geen dag, die meer ons gaf aan vrome vreugd,
Aan blijde wijding, ongestoord en veilig.

Wel schandelijk heb ik uw schoon geschonden,
Uw heil gehoond, uwe wijding gesmaad,
En nog, hoe keert gij, wonder zonder haat,
En heelt met liefde mijne felle wonden.

Velen zijn zij, met wie ik lachend deelde
De dagen en de nachten van mijn jeugd,
Als wijn, die schuimt, schonk ik mijn vreugden heen.

En nu: daar ik jeugd en schoonheid verspeelde,
Wien is het dien mijn donker lot nog heugt?
Geen der velen, maar u, Sabbath, alleen.

Sabbath

Niet min dan gij bemin ik, Maat, den zomer.
Maar uw vreugde is één, mijn is dubbel vreugd:
De Sabbath komt, en al mijn vrome jeugd
Beleef ik zalig, een bezonnen Droomer.

De Dagen verbranden hun helle klaarte
Onder de blauwe wijdheid van de lucht.
En 't hart, verzadigd van zoo zoete zwaarte,
Bezint zich nauw op levens wreed gerucht.

Het hart herdenkt: in 't huis van mijnen Vader
Brandden zes lampen om één stralend licht.
Zóó bindt één Dag zes werkdagen te gader
In gouden banden van vroomheid en plicht.

Niet meer een Knaap, bezwaard door een Verleden,
Dat ik noch dragen noch verwerpen kan,
Stort ik schreiend de schatten onzer beden,
Er met mijn tranen proef ik 't zoet ervan.

Het hart herdenkt: in 't huis van mijne Moeder
Werd zijne komst met vrome vreugd verwacht,
Trouwer dan één Vriend, teerder dan een Broeder,
Heeft hij zoovaak ons leed tot rust gebracht.

Er 't hart siddert: mijn Moeder is gestorven,
Die ons zoo zwaar droeg onder 't bonzend hart.
Vrees niet: heur daden hebben haar verworven
Een hemelsch loon voor zooveel aardsche smart.

Een eeuwge Sabbath: waar de vrome koren,
Wier beden tot het Heiligst opwaarts gaan,
Hun 'Heilig, Heilig Heilig' laten hooren,
Als wij op de aarde naar het Oosten staan.

En God gedenkt, wanneer wij staan naar 't Oosten
 Al onze verneedring, al onze pijn,
 En gelijk Moeders hare Zonen troosten,
 Zal God ons eenmaal tot vertrooster zijn.

Zendt hij niet wekelijks als een trooster neder,
 Zijnen vromen Dienaar, den Sabbathdag?
 Als een Vriend trouw en als een Broeder teeder
 Verlicht hij lijdenden met zijnen lach.

Mijn Vriend: scheid dan uw vreugde van mijn Vreugde
 Uw lust van mijn Lust, uw leer van mijn Leer,
 Tot de vroomheid, die mijn Moeder verheugde,
 Keer ik, in zekerheid bezonnen, weer.

En ik herdenk: hoe zalig was het dwalen
 Met u langs zooveel wegen zonder doel,
 Wij speelden met dezelfde zonnestrallen,
 Wij dronken in één beek de monden koel.

Wij deelden saam de zoelte van den morgen,
 De luwte van den uitgestarden nacht.
 Wat het lot voor één onzer had aan zorgen,
 Aan vreugd, heeft het den ander ook gebracht.

Maar ik bezon, en weet: het banloos dwalen
 Hoe schoon, is toch zoo schoon niet als de keer.
 Schooner dan ochtendpracht en avonddalen
 Vind ik in den hemel van Moeders Leer.

Dus heb ik mijn vreugd van uw vreugd gescheiden,
 Mijn Lust van uw lust, mijn Leer van uw leer.
 De Sabbath komt met zijn veilig verblijden
 Trouwer dan een Vriend, als een Broeder teer.

Het Heilig Lied zingt den Heilgen Dag tegen
Als niet één Man zijn Makker viere kan,
Onder de weelde van zijn teedren zegen
Buigt zich 't hoofd van menig zwaar-beproefd man.

Het Heilig Lied zingt, dat den Sabbath looft,
Als geen Vriend zijn Vriend en geen Man zijn Broeder,
Waar ons elk wreed volk van de rust berooft,
Elk hater raak slaat en elk machtig woeder

Ons drijft op drift als geen volk heeft geleden,
Brenkt ons die Dag het hijgend hart tot rust.
Want zijne Liederen en zijn gebeden
Geven voor aardsch verlies hemelschen lust.

Waren mijn liedren eeuwig als de zeeën,
Mijn rijmen ruischend als de volle wind,
De voeten van mijn vers sneller dan reeën,
Blonken mijn woorden zon en sterren blind,

Was mijn hart zuiver, waren mijn gedachten
Als van een kind, der wanhoop onbewust,
Brandde mijne Liefde als de zomernachten
Wanneer de Aarde siddrend den Hemel kust,

Ik zou met den schat mijner schoonste wijzen,
Den Heilgen Dag niet naar zijn waarde prijzen,
Zijn liedren niet en niet de konings-psalmen,
Die hem sieren met goud-gesmede schalmen.

En niet de Sabbathspreuken van de Vaderen
Door Romeinen gemarteld en vermoord,
Die gelijk stralen in een Steen vergaderen
Der eeuwen wijsheid in een stralend woord.

Zoet wonder: wat geen drift mij kon gewinnen
Geeft mij die Dag in gullen overvloed:
Een blijde weelde voor gestilde zinnen,
Wijsheid en schoonheid, die 't hart leed vergoedt.

Scheid dan uw vreugd van mijn vreugd, van mijn Rust
De teedre weelde van uw mild gevele,
Mijn hart vergeet niet één gedeelden lust,
Maar tot zijn vrede roept de Sabbath mij.

En gelijk Moeders hare Zonen troosten
Zal deze Dag mij tot vertrooster zijn,
Wanneer ik biddend sta naar 't heilig Oosten,
En 't hart zich uitsniikt in één zoete pijn.

Sabbath?

Heugnis van u, gewijde Sabbathdag,
 Brengt mij den bloeitijd van mijne jeugd weder,
 Ik ben weer jong, ik voel verheugd en teeder
 Den zegen van vader en moeders lach.

Zij stak de lampen aan, zij hief heur handen
 Naar 't licht, dan rustte voor die week het werk.
 Vader en ik gingen naar onze kerk,
 Waar sidderend de Sabbathlampen brandden.

Tusschen al blijde lichten glansde één lamp
 Eeuwig levend door dag en donkre nachten,
 Vader vertelde, toen Romeinsche machten
 Onze macht braken, brachten brand en ramp

Op Jeruzalem. Van het tempelvuur
 Redden vrome mannen één smalle vlam.
 Vuur brandt uit vuur, waar ons Volk zwervend kwam,
 Behoeden wij dat Licht in eeuwen duur.

Ik staarde en peinsde, wijl de Sabbathzang,
 Machtig van maat zong door de Synagoge:
 'Ons land ligt braak, ons Volk werd diep gebogen
 Vader zegt, dat wij keeren, maar hoe lang?

Zal dan het vuur van deze smalle lamp
 Nog branden, zullen vrome mannen 't dragen
 Terug naar Jeruzalem, dat geen ramp
 Geen overmacht neervalle op onze dagen'.

Eeuwig Licht brandt in elke Synagoge,
 Ik doofde spots eeuwig licht in mijn ziel,
 Ik heb gejuicht, ik ben bemind, bedrogen,
 Wie steeg zoo zingend, die zoo schreiend viel?

Schrei niet, uw God spreekt: 'Mijn eeuwig gericht
Verzoent mijn Volk met zijn geheiligd Land.
Zuiver van wonden wordt uw hart en hand
Als de glans van 't gewijde Sabbathlicht.'

Ook mijn hart en mijn handen? Menig dag,
Toog ik op roof uit met doortrapte zinnen.
Wordt het verzoend? Zal ik gestild herwinnen
Zegen van Vader, Moeders zaalgen lach?

Zaterdagavond

De Vader schonk den Wijn en gaf het Licht
Aan den liefsten, den jongsten van zijn Zonen.
Ik dacht: 'oovral, waar wij verdreven wonen
Wordt nu deze heilige dienst verricht.'

Ik kwam, een vreemde, in hun vroom huisgezin.
Moede en machteloos, maar wie uitgedreven,
Toch tusschen tal van volken zijn gebleven,
Eén Volk, deelen met elk vroomheid en min.

En vragen niet, wat langs de verre wegen
De dwalers tot hun vrome rust deed gaan.
Deze Vader geeft zijn Zonen den Zegen,
Dan ziet hij ook den Zwerver zeegnend aan.

Ik sprak niet van de vreugd, die mij deed dwalen,
Niet van de wroeging, die mij bracht tot keer.
Zij vragen niet. Zij zorgen mild en teer,
Van 't ochtendgebed tot het avonddalen.

En als ik luisterde naar de gebeden,
Of met hen in onze moedertaal zong,
Ik zweeg. Maar tranen hebben het beleden,
Wat ik, diep in mijn hart, te zwijgen dwong.

Dezen avond.... hoe schoon zijn de Gezangen,
Boe heft die Knaap het kaarslicht lachend hoog.
Mijn lied kust verrukt zijne zachte wangen,
En geen, die vraagt, wat mij snikkend bewoog.

Inwijdingsfeest

En vraagt ge mij: 'Waar vindt gij toch uw zangen
Vierende van vreugde of snikkend van smart',
Dan antwoord ik: 'Niet haten, niet verlangen,
Maar luisteren naar de stilte in uw hart.

En wachten als de late winternachten
Vóór de zon door de dichte wolken breekt.
En wachten als de witte kaarsen wachten
Op den Luchter voor een Knaap hen ontsteekt.'

En dezen avond, toen uw lichten brandden,
Hoe zeer bezon mijn hart zijn schreiend lot.
Al wegen van mijn vreugde en van mijn schanden.

Maar alles: mijn liefde, mijn haat, mijn spot,
Mijn liedren leg ik in Gods heilge Handen:
'De stem des Dichters is de Stem van God'.

1915.

Inwijdingsfeest

Geen schat van licht vergoedt van smallen lichter
Op 't Inwijdingsfeest den bescheiden schijn,
Verlaat geen vrome rust om rijk te zijn
Aan menig Feest, maar voor geen zonden schuchter.

Want weet, wie lachend het Licht heeft geblusht
In zijne ziel verkommert dof in duister,
Laat zijn huis vol zijn van schatten en luister,
Voor aardsche vreugd ruilt hij hemelsche rust.

Ik was dertien jaar: toen gaf Vader mij
Een kroonlichter om acht dagen te branden
In den winter, herdenkend, dat uit schanden
En slaafscheit ons Volk vroom werd, rijk en vrij.

Mijn handen beefden van blijde ontroering
Als ik één licht meer ontstak elken dag,
Tot er acht sidderend brandden, wat zag
Ik starend in dat licht niet met vervoering?

Makker: vraag niet waarom mijn handen beven
Als ik nu des avonds mijn licht ontsteek,
Vraag niet wat ik schaterend heb misdreven
Wiens naakte ziel voor niet één zonde week.

Vraag niet: gisteren was het Nieuwe Maan,
Wie dreef mij, ziel en zinnen zat van leed,
Waar 't heilig Huis zijn deuren opendeed
En ik den Lichter vroom verlicht zag staan?

Met acht lichten vol, toen wij kindren waren
In Moeders huis was haar licht onze schat,
En nu: gedreven door de ban der Stad
Beschreit mijn lied zooveel verloren jaren.

Dwaal niet als ik. Vriend, doof geen hemelsch licht
Voor aardschen schijn, die, droevig is en duister,
Ik was dertien jaar.... waar vind ik den luister
Van mijn Luchter, acht dagen opgericht?

1916.

Loofhuttenfeest

Voor 't liefste Feest altijd het liefste Lied.
 Andre dagen hebben ook vreugd en bloemen.
 Van alle Feesten, die mijn Liedren roemen,
 Is één zoo schoon als 't Loofhuttenfeest niet.

Waarom? Ons volk werd verdrukt. Met Tien Plagen,
 Fel maar gerecht bracht God hen juichend uit.
 Voor hen bloeide een land open, zoete buit,
 Zóó rijk, zóó drachtig, als geen droomen zagen.

Hij gaf hun wet en recht: toch muitend morren.
 Dansen om dieren van ontuchtig goud.
 God liet brood dalen, gelijk water dauwt,
 En voedde 't volk, waar de woestijnen dorren.

Uit rotsen bloeiden parelende putten
 Voor hun dorst. Nooit bloeide hun hart in vrede.
 Zij bleven buiten 't Land van vaste steden
 Als zwervers wonen in losse loofhutten.

Veertig jaren: dan dwars door den Jordaan
 Voerde hen Jozua. God liet vervallen
 Machtige muren. Hunne duizendtallen
 Veroverden de velden van Kanaän.

Dat bedenken wij. Maar is 't nog wel noodig
 Een Loovertut in deze ballingschap?
 Is voor ons Volk, bedreigd bij elken stap
 Elken dag niet herdenking overbodig?

Neen: 't vroom herdenken, het getrouw bezinnen
 Verbindt het Volk aan Land en Stad en Leer.
 Wij weten: wat wij door vreemde gunst winnen
 Ontneemt der vreemden ongunst ons ook weer.

Maar wat een Volk wint door zijn hartekracht
Wordt door geen vreemde volken weer geroofd.
Legers noch vloten strekken ons tot macht,
Maar de smalle Hut, bebloemd en geloofd.

Ik was een Knaap: toen bracht het Feest ons wijding,
Heilig Licht stralend over onze jeugd.
Vaders verhaal van vrees en van bevrijding
Bracht ieder jaar zijn trouwe, sterke vreugd.

De wind woei ruischend over 't rieten dak.
De regen vlagde als een gebroken breker.
Wij luisterden: de Looverhut bouwt zwak
Maar wie trouw dienen, wonen trotsch en zeker.

En nu: na jaren wonen wij verspreid
Elk met zijn lot: mijn Moeder is gestorven,
Maar wat ik heb verloren en verworven
Mij blijft heugnis van elken heiligen tijd.

En weer, gekeerd in een geliefd gezin,
Bij vrome Vrienden, viert na zooveel jaren
Mijn hart het Feest van Vreugde na gevaren
Als kind met hun kindren in trotsche min.

Weer waait de wind door 't dak van rieten strooken,
Weer ruischt de regen als een donkre wind.
O, Volk, als uw Hut zwak maar ongebroken,
Dat veiligheid in trotsch vertrouwen vindt.

De kindren luisterden, als wij toen luisterden,
Zij schoven dicht om de Moeder bijeen.
Mijn hart herdenkt, terwijl mijn oogen duisterden:
'Gelijk de Wind waaien de jaren heen'.

Geheiligd Feest, bij 't scheiden van den Zomer,
Wanneer de herfstwind reeds den Hemel keert,
Hebt gij mij niet, een Knaap, een vromen droomer,
Het diep geheim van 't hartelied geleerd?

U vieren, U herdenken is mijn weelde.
Het Lied proeft zoet, al lijdt het hart zijn pijn.
Wat mijn Lot won en wat mijn lot verspeelde,
Gij zult mij tot den Dood geheiligd zijn.

Eens waait de Wind langs mijne doodenstede,
Dan breekt de regen als een donkre wind....
Neen, Lied, mijn Lied, nog ben ik niet verleden,
Nog zing ik, sterk als Man, vroom als een Kind.

Voor het liefste Feest dan het liefste Lied,
Waar ik medevier in dit vroom Gezin.
Mijn banloos dwalen, ik gedenk het niet,
Eén, één met hen in trots en trouwe min.

**Het joodsch-nationaal-fonds
(Bloemendagen)**

Op den bloemendag van het joodsch-nationaal-fonds.

Weer bloeit een Lente zooveel weelden open,
 Dat hart en zang zich van zijn zoet verzaadt,
 Weer is een schat van bloemen uitgelopen,
 De zon stijgt stralend, die goud ondergaat.

En met de Lente bloeit des harten lied,
 Als bonte bloemen uit den diepen grond,
 Hoe was de winter zwaar van dof verdriet,
 Dat geen Liederen ter vertroosting vond.

Maar lente, lente, en weder vindt mijn hart
 Zijn zang voor elke vreugd, voor elke pijn,
 En wie zijn leed kan zingen voelt geen smart,
 Wie vreugd bezingt zal dubbel zalig zijn.

Weer bloeit een lente en weder bloeit mijn lied,
 Weer bloeit voor 't huis de roode rozenboom,
 Die te allen jaar zwaarder zijn knoppen schiet,
 En ademt de lucht vol van zoet aroom.

En weer dit jaar, gelijk vroegere jaren,
 Met oude trouw, sterker in vast verband,
 Komen wij samen, die Bloemen vergaren,
 En verkoopen voor den aankoop van ons Land.

En weer vraag ik: hoe kunnen wij gedenken
 Den Bloemendag met trouw en trotsch geloof,
 Wat kan schats'-dracht van zomerbloemen schenken,
 Als volken vallen gelijk winterloof.

Want meer bloemen dan 't Leven kan doen bloeien
 Heeft de Dood nodig voor duizenden graven.
 Zomer: en de ongestremde stroomen vloeien
 Van hartbloed, braak-verbrand ligt huis en have.

Niet één volk heeft zoo wreed als wij geleden
Onder slagen des krijgs en volkrenhaat.
Eén volk vindt baat in oorlog, één in vrede,
Wij vinden in vrede noch oorlog baat.

Wij waren twintig eeuw de naakte zwervers
Nooit langer dan tot andrer baat geduld.
Welk volk spoelde ons bloed niet? Nog zijn wij dervers
Wier lot door andre volken wordt vervuld.

Nog zijn we in ieder land een lage laster
Aan 't innigst hartleven der volken vreemd.
Daarom geen jaar dan dit bloedjaar, dat vaster
Onzen wil tot wederkeeren verneemt.

Een droom? Hoe bloeide reeds rijkdom van daden
Het hart verlangt: de handen zaaien 't graan,
En 't Land, dat twintig eeuwen nedertraden
Ziet weder oogst van Joodsche zaaiers staan.

Het Land, dat in der eeuwen smart vergrauwde,
Dat oogstakkers verstuiven zag tot zand
Droeg dracht zoo rijk als ons Volk ooit verbouwde
Van den Cederberg tot het zoute Strand.

Een wonder: waar de Joodsche zaaiers traden,
Hernam 't verdord Land zijn bloeiend bedrijf
Vrij van vreemde genade en ongenade,
Trilt nieuw leven door zijn geslagen lijf.

Tot oorlog: wee, de haat, die onbezonnen
Geen schoonheid spaart, geen trouw, geen mannenmacht,
Heeft ons Land, nauw tot herleving gewonnen,
Overmaat van bloedwoedend leed gebracht.

Weer 't veld vertreden. Weer de pracht verslagen
Der bosschen voor het roovend krijgsgeraad.
De lust van zooveel toegewijde dagen
Verloren door het woeden van één haat.

En 't zwervend Volk? Elk ander volk voelt krachtig
Zijn eenheid tegen elken wederstand.
Slechts wij staan verdeeld tegen elk onmachtig,
Niet één tot roem, de haat van menig land.

Als vrede komt... men zal ons weer verdrijven,
Eeuwigen Vreemdeling, uit elk gebied,
Waar zullen de voortgedrevenen blijven?
In 't Land, dat ons verlangend keeren ziet.

Want slechts het Land van ons heilig verleden
Zal het Land onzer veilge toekomst zijn,
Immer herdacht in snikkende gebeden,
Nimmer vergeten in drijvende pijn.

En waar volkren thans gul hun hartbloed geven
Gij, die vrede geniet, geeft gul uw geld
Opdat tot een nieuw en hartstochtelijk leven
Ons Volk in 't eigen Land weer wordt hersteld.

Want vaste macht herwint men slechts door daden,
Uw Dichters trekken u als Daders voor,
In voorspoed vroom, in tegenspoed beraden
Herwint uw wil meer dan ons Volk verloor.

1916.

Op den bloemendag van het joodsch-nationaal-fonds

Brengt men Bloemen aan hem, die rouw bedrijft?
Niet om een doode, maar om 't eigen leven.
Het lied belijdt, wat het hart heeft misdreven,
Geen dag, die zonder wrange wroeging blijft.

En toch bloemen? Vóór den dageraad wakker
Heb ik de Bloemen en de Zon verwacht,
Twee meisjes komen met een kleinen Makker,
Die blijder dan de Meische morgen lacht.

En vond mijn hart één oogenblik van vrede
Aan den klaren hemel van zijnen lach,
Dit lied is mijn dank en des harten bede:

‘Hij, die 't Scheppingswerk vernieuwt elken dag,
Vernieuwe van ons Volk het trotsch verleden,
Een toekomst rijker dan mijn droomen zag’.

1917.

Op den bloemendag van het joodsch-nationaal-fonds

Vijf jaren bracht, voller dan 't blij verwachten,
Mij schatten van vreugd ieder Bloemenfeest.
Vijf jaar is voor mijn hart, bloedend van klachten,
Het Bloemenlied een lied van troost geweest.

En bleef het gansche jaar in doem zóó duister
Als diepten van het bar wintergetij,
Maar hield het dezen dag van hoop en luister,
Ik klaagde niet en hield het leven blij.

Al zoude ook gansch het jaar geen lied mij geven,
Dat vreugd verheugt en leed troost diep-bezield,
Nog achtte ik mijn leven het rijkste leven
Als ik 't Lied op den Bloemendag behield.

En weet: al waren maandenlang de dagen
Schooner dan ooit één zaalge zomer zag,
Nog viel het schoon van den zomer geslagen
Door de schittering van dien eenen dag.

En weet: al zoude ik dagelijks gewinnen
Schat van zangen als van geen Dichter heugt,
Nog zou mijn hart het meest van al beminnen
Het Lied, dat looft van dezen Dag de deugd.

Want al de vreugd van de geschaarde dagen
Schijnt schooner door de vreugd van dezen Dag
En al het onheil, dat mijn hart doet klagen,
Slaat de Dag dood met éénen harteslag.

Vijf jaren bracht, voller dan 't blij verwachten,
Die Dag lied en vreugde in vretend verdriet,
Verbaas U niet, dat van één Dag de prachten
Strekken tot spanning van zoo menig lied.

Herbloeit niet alle jaren weder de aarde,
 Die dor en dood lag in het bar getij?
 Dragen niet alle jaren veld en gaarden
 Oogst en bloemen van den winterban vrij?

Zoo zeker als de lentevogels keeren
 Met de zuivere zoetheid van hun zangen,
 Zoo zeker keert het Lied ter uwer eere
 Dezen Dag vervuld van hoop en verlangen.

Elk jaar hetzelfde Lied? Ja: gelijk zingen
 De vogels altijd eender. Gaat voorbij,
 Drijver naar weelde en winst, maar 't hart doordringen
 Voelt zich, die 't Lied liefheeft, van mijmerij.

Elk jaar hebben wij weer een deel gewonnen
 Van den weg, die van 't Vaderland ons scheidt.
 Elk jaar wordt met machtiger hoop begonnen,
 Elk jaar maakt vaster onze zekerheid.

Wij weten wat ons nog valt te overwinnen,
 Wij weten ieders haat en ieders macht.
 Maar ook: die zoo strijdbaar hun land beminnen,
 Weert van geen vijand de geschaarde kracht.

Nog zijn wij machtloos: wreede volken breken
 Ons lot lachend. Elk ander drijft ons voort.
 Wij kunnen niet het eigen onrecht wreken,
 Wij klagen, maar wij blijven onverhoord.

Machtloos zijn wij. Machtloos zullen wij blijven
 Zoolang wij niet keeren naar de eigen landen.
 Verdrevenen van twintig eeuw: u drijven
 Als gij niet keert, haters tot doem en schanden.

Nooit voelt mijn hart wreeder, dat wij maar vreemden
Tusschen vreemden zijn, dof onder hun macht,
Dan als elk volk van eigen gaard en beemden
De volle weelden van zijn oogst verwacht.

Lichter valt de last des winters te dragen
Als elke nacht elken dag wreed berooft,
Dan de lust van de luwe lentedagen
Wanneer elk land zijn volk schatten belooft.

Elk land elk volk? Onze Stad ligt verslagen,
Ons Land ligt als een stervende uitgeput.
En wat zijn velden nog aan oogsten dragen
Is niet mijn Volk, maar vreemden volken nut.

Ga langs de wegen, waar de weelde rijpt
Van hun oogsten. Mijn volk bouwt een oogst niet.
En weet, hoe wreed de nood mijn hart vernijpt,
Als mijn brandend oog hunne schatten ziet

Ik zou den zomer haten. Maar tot vreugd,
Tot hoop des harten bloeit de Bloemendag:
'Toekomst schooner dan het Verleden heugt
Zal de toekomst zijn, vrij van wreed bejag.'

Nog binden wij bloemen van vreemde gaarden.
Maar als een wachtende Bloem bloeit ons Land.
Een Volk, dat zoo heugnis en hoop bewaarde
Houdt tegen overmacht van Volken stand.

1918.

Op den bloemendag van het joodsch nationaal fonds

Het blijde Bloemenfeest na zooveel jaren,
Vier ik voor het eerst niet meer met u mee
God zegende mijn lot: ik ben gevaren
Naar 't Vaderland, ver achter wind en zee.

Maar mijn Lied heeft mijn Vrienden niet verlaten,
Wier trouw mijn troost in droefheid is geweest.
Zijn rijke rijmen en zijn vrije maten
Vindt mijn Lied weer, als elk jaar, voor uw Feest.

Laat mij de woorden gelijk bloemen binden
Tot blijde bundels van het volle lied,
Ben ik gegaan: de zeeën en de winden
Scheiden mijn hart van uwe harten niet.

Ik kwam in Onze Stad, toen God den zegen
Van zijnen vroegen regen gaf aan 't Land.
Nu straalt het jaar, van mijn huis gaan de wegen
Door dal en over heuvels in één brand

Van zonnegloed, sedert den vroegen morgen
Onder den hemel, die blauw blinkt en straalt,
De Joodsche boeren buiten zijn vol zorgen
Dat ook de late regen zegnend daalt.

Dan dragen, als gij dit Lied zult ontvangen,
De velden zwaar hun volle tarwevracht,
De druiven rijpen, hunne trossen hangen,
Verscholen in schaduw hun zware pracht.

Maar tusschen de teere schaduwen tasten
De plukkers naar de vracht van elken tros,
Voorzichtig breken honderd kleine gasten
De druiven van den ranken wijnstok los.

Nog weinig weken van 't bezorgde wachten:
Vrees niet: God schenkt Zijn zegen aan het Land.
Dagen vol zon en mild van dauw de nachten,
Dat de vrucht niet verdrinkt en niet verbrandt.

De dagen stralen: nog weinige weken
Dan staat het jaar in zijn pracht op het hoogst.
Wij vieren ons Feest in gescheiden streken,
Gij 't Feest der Bloemen, wij het Feest der Oogst.

Wij vieren Feest, maar wij zijn niet gescheiden,
Een is onze vreugde en een onze kracht,
God zegene u, en moge u goed geleiden
Waar ons Land zijne vrome Zonen wacht.

1919.

Op den bloemendag van het joodsch nationaal fonds

Hier schrijf ik u, voor 't bloeiend huis gezeten,
Rehoboth, waar de dagen zonnig zijn.
Ik heb het brood van 't eigen land gegeten,
En gedronken van zijn melk en zijn wijn.

Des ochtends: zonder donkere geheimen,
Heb ik de rust van mijnen nacht volbracht.
En, kalm van hart, meet ik mijn rijke rijmen
Binnen de maat van mijn lied mild en zacht.

Ik kwam van Ludd geloopt langs de wegen,
Zand en zon, met een Joodschen kameraad.
Het hart gelukkig in den vromen zegen,
Die het hart heugt zoolang het hart nog slaat.

Hij was een knaap, te Rehoboth geboren,
Wiens jeugd zóó stil als heel zijn dorp verging.
Hij kent dit land. Elk pad tusschen het koren,
Door de gaarden is hem herinnering.

En elke stap naar huis is hem verlangen,
Zijn moeder wacht hem met het avondmaal.
Dus blinkt zijn oog. Dus bloeien zijne wangen.
En schoon als hij zelf, bloeit zijn blijde taal.

Gij vraagt mij niet, in welke taal wij spraken.
Het was Hebreeuwsch, mijn Taal, schoon als een lied.
Wat de eeuwen ook versleten of verbraken,
Ons volk en zijne taal braken zij niet.

Peinzend voel ik weer zijn vreugd, toen wij stegen,
De laatste lage heuvels naar het dal.
Wij stonden stil. Zijn dorp. De zon daartegen
En de eerste schemer van den avondval.

De huizen in hunne vallei gevangen,
Hun daken achter 't vol geboomte rood.
Niet verder dan dit dal gaat zijn verlangen,
Niet verder dan die heuvelen zijn nood.

Zijn dorp: zoo smal gebouwd aan weinig wegen,
Dat één verblijde blik het al omvat.
Maar voor mijn Knaap is het rijker aan zegen,
En rijker aan schoonheid dan ééne stad.

Mijn tranen lachten, toen zijn moeder kuste,
Haar blijden knaap, zijn mond en zijne wangen.
Het avondmaal bereid. Mijn luide lusten
Worden stil van hun hunkerend verlangen.

En in den avond zijn wij langs den akker
Van zijnen vader naar mijn huis gegaan.
En hij bezag, op winst en werken wakker,
Hoe de gewassen van zijn vader staan.

De gerst zal rijpen voor de zware paarden.
De vruchten rijpen voor 't eigen gezin.
Aan wijn en olie geven hunne gaarden
Dit rijke jaar verheugend voordeel in.

En ik bedacht: wanneer de zon het hoogst
Weder zijn dagboog over de aarde spant,
Vieren wij hier het heuglijk Feest der Oogst,
En gij viert den Bloemendag in uw land.

En in den nacht: lang lag ik luistrend wakker.
Ik droomde van de zon en van de maan.
Weer gingen wij te zamen langs den akker,
Waar de gewassen van zijn vader staan.

En 's ochtends voor het bloeiend huis gezeten,
Rehoboth, waar de dagen zonnig zijn,
Heb ik het brood van 't eigen land gegeten,
En gedronken van zijn melk en zijn wijn.

Holland, een goed land, toch heb ik geleden,
In Holland, wat elk man gebannen lijdt.
Hier vind ik, al valt de tijd zwaar, mijn vrede.
Hier weet ik, dat God Zijn Volk weer bevrijdt.

Hier hoor ik, dat elke Knaap met zijn makker,
Speelt in een nieuw Hebreeuwsch wel sterk en schoon.
Hier geeft elk man zich aan zijn open akker,
En vindt in eigen oogst het milde loon.

Vrees niet: dit land houdt zich ook voor u open,
Als zijn Moeder heur armen voor mijn Knaap.
Dit is het Land van ons strijden en hopen.
't Land van ons werk en eindelijkken slaap.

Dezen morgen: zonder donkre geheimen
Heb ik de rust van mijnen nacht volbracht.
Uw Bloemendag: peinzend meet ik mijn rijmen
Binnen de maat van mijn lied mild en zacht.

1920.

Aan joodsche vrienden

Danklied aan rabbijn De V.

Laat mij de heugenis van Gisteren vergeten,
En het verlangen van wat Morgen weer zal zijn.
Als een Kind tusschen uw vrome kindren gezeten,
Drink ik de Maat van mijn vier bekers heilgen wijn.

Ik ben geen kind. Ik heb gelijk geen Man geleden,
Sinds ik, een blijde Knaap, mijn Moeders huis verliet.
Maar weer, zoo mild als Wijn, proef ik de heilge beden
En één Nacht is wroeging mijn wreede Meester niet.

Ik drink vreugd met den wijn, wel wetend: 'Ik ben veilig
In de ban van 't gezin, die last noch lust verbreekt'.
Meer dan één Nacht of Dag is deze Nacht mij heilig,
Waarin elk Vader van nood en verlossing spreekt.

Mijn Vader heeft als gij voor zijn zonen gesproken,
Ik ben van ons Gezin jongste Vrager geweest.
Mijn trots heeft Gods gebod, Zijn Wil mijn trots gebroken.
Vader noch Zoon keer ik vereenzaamd tot ons Feest.

O, gij Bewaarden, in den Nacht van de Bewaring,
Door drift en daad en droom heeft God ook mij bewaard.
Voor Volk en Land en Leer. Gelijk een openbaring
Bloeit het Feest, gloort het Licht en gloeit de Wijn verklaard.

Legt ge op het hoofd van uw kindren uw hand ten zegen,
Ik weet het: ook mijn lot zegende uw zachte blik.
Dank, dank. Eén oogenblik meet veler jaren wegen,
Vrees niet: ik wijk niet weer, wat kans en keer beschikk'.

Ik drink den Wijn met Maat naar heilig recht en rede,
Die mateloos den wijn met Man en Makker dronk.
Gij zegent (en gij vraagt mij niet naar zonde en zede)
Den Wijn, dien de Moeder van uw Zonen mij schonk.

In zijn glans blinkt de lach van uwe vrome Knapen,
Mijn hart belijdt zich elke vreugde en elke pijn.
Nacht der Bewaring: in uw Gods-rust zal ik slapen,
En als der vromen lot zal mijn lot veilig zijn.

De lippen van uw kelk kussen mijn lippen zuiver,
De Lampen bloeien als wijnrozen op het Feest.
En 't hart belijdt zich elken hunker, elken huiver,
Maar ook: in dezen Nacht bloeit mijn bloed onbevreesd.

Kan ik het heugen van Gisteren niet vergeten,
Zal Morgen wroeging weer een wreede Meester zijn.
Nacht der Bewaring: met uw Zonen aangezeten,
Vergoedt dit heerlijk heil mijn hart jaren van drift en pijn.

Aan: Izak Vr... ¹⁾

Mijn vrome Vriend: onder uw feestgeschenken,
Veracht de gave van den Dichter niet,
Waarmee zal ik uw Dag beter gedenken
Dan met de innigheid van mijn hartelied?

En met mijn Lied zend ik u dezen Beker,
Van zuiver zilver voor gewijden wijn,
Mijn bede? 'In uw dagen wone weer zeker
Israël en moog' Juda veilig zijn.'

Veilig van 't zwerven: wat volken beleven
Beleeft zich sterkst in hunner Dichters harten,
Hoe gul heb ik vreemden volken gegeven
Ver van mijn Volk, al mijn vreugd en al smarten.

Hoe zalig viel mij 't ongebonden dwalen.
Wat was mijn doel? Niet anders dan de Vreugd.
En in de teederheid van zooveel talen
Genoot ik de liefde van menig Jeugd.

Totdat ik keerde, op mijn droef lot bezonnen
En weet, dat ik u nooit verlaten zal,
O, Volk der volken, bedreigd overal,
Met breuk en brand en toch nooit overwonnen.

Bedreigd door geweld: bedreigt ons niet meerder
Los van ons eigen Land een sluw verval?
Geweld versterkt, maar vriendschap lokt ons teerder
Waar wij wonen tusschen der volken tal.

1) Op den Dag van zijne Joodsche Meerderjarigheid, met een zilveren wijnbeker.

Mijn Vriend: als geen ken ik het zalig dwalen,
Maar ook: als geen ken ik den stuggen keer,
Ik weet de weelde van zoovele talen,
Maar in geen taal vond ik de weelde weer,

Van wat mijn Moeder, op mijn hoofd heur handen,
Mijn vrome jeugd zegenend heeft gezegd.
Meet de macht van ons Volk niet aan zijn landen,
Maar aan de kracht van zijn wet en zijn recht.

Uw Vader heeft last van uw lot gedragen
Tot heden, maar een Joodsche Man draagt gij
Thans zelf den last van uw nachten en dagen:
Houd dan uw Lot van mijn verlangens vrij.

Ik weet zoo goed, wat mij lokkend verleidde,
Menig Jeugd gaf mij wat mijne jeugd vroeg.
En thans? Wanneer ik nacht en dagen schreide
Had mijn wroeging nog geen tranen genoeg.

Moge God uw wegen beter bewaren
Dat nooit uw hart smartlijk zijn lot beklaat,
Dat gij niet op uw tochten door de jaren
Den hartlast van een wreede wroeging draagt.

Ik weet: ik dwaalde langs zingende wegen.
Met velen heb ik mijn loos lot gedeeld.
Ver van Moeders huis, ver van Moeders zegen
Heb ik in wilden moed Gods gift verspeeld.

Naar zooveel bekers hief ik luid mijn beker,
Ik ken het zoete en droeve van den wijn,
En thans, elke dag is de zeere wreker
Van elken dag met telkens nieuwe pijn.

Ik dwaalde als geen: God late u nimmer dwalen
De schoone wegen, die ik ben gegaan,
Een Knaap, een Man: uit alle vreemde talen
Heb ik nooit meer Moeders zegen verstaan.

En toen ik keerde was het niet gebroken
Onder de lasten van een hijgend leed?
Mijn lied belijdt: 'Het is aan mij gewroken,
Maar nooit genoeg, wat ik drijvend misdeed.'

En 't hart gedenkt: toen ik gebroken keerde
Was uw Vader de trooster van mijn Lot,
Die mij bezinning en berusting leerde
In de donkere beschikking van God.

O, Knaap: wees als uw Vader mild en machtig,
Grootmoedig zóó bij kans en tegenkeer,
Houd uw Jeugd en uw volle Manschap krachtig,
Uw hart open voor ons Volk en zijn Leer.

Wat dagen drijven en wat nachten droomen,
Het loon van de Leer is uw duurste loon,
Het wordt uw hart door geen geweld ontnomen,
De Leer houdt dagen klaar en nachten schoon.

Wees haar dienaar, gelijk uw vrome Vader
En heersch, daar gij, haar wetten wetend, dient.
Haar wegen voeren u den Vrede nader,
Zij steunt de wankelen, maakt blinden ziend.

En zend ik u mijn Lied en mijnen Beker
En mijn Bede (mijn Lied siddert van pijn),
'Moog' uw Lot meer dan mijn Lot mild en zeker,
Uw Manschap meer dan mijn gezegend zijn.'

Aan een joodschen boer

Wij zijn te zamen door den dauwen morgen
Naar zijn akkers en zijn gaarden gegaan.
Te zien, hoe nu, na regen, zon en zorgen
Al de gewassen op het winnen staan.

Een jonge, joodsche boer breed in zijn schouders
Hij spreekt het Hebreeuwsch der eeuwen met mij
Verdreven uit Rusland waren zijn ouders,
Hij voelt zich meester van het land en vrij.

Hij zegt: 'dit is mijn Land', gelijk de Dichter
Zegt: 'dit is mijn Lied' en zijn wijd gebaar
Is schoon als rijm en maat. Een sterk herstichter
Van zijn Volk staat hij tusschen zijn land daar.

Hij schat zijn erwten-akker wijd gelegen.
Hij berekent zijn werk en zijne winst.
Na zaai en zorgen zooveel rijke zegen.
Twintig of dertigmalen wel het minst.

Zijn wijngaard met de kortgeknipte koppen,
De ranken rekken zich reeds overal.
De amandelen, zuur-zacht en zoete droppen
Van binnen, waar de pit zich zetten zal.

Ik voelde al de liefde in zijne stem beven,
De jonge joodsche boer voor 't joodsche land.
Hij heeft het de zorg van zijn hart gegeven
En de macht van zijn trouwe, breede hand.
En 't land geeft hem in volle liefde weder,
Hij berekent winst, maar niet om de winst.
Zijn land is zijn trots. Hij staat sterk en teeder
Voor 't werk en acht gewonnen geld het minst.

Wij zijn te zamen door den dauwen morgen
Als door een droom naar zijn akkers gegaan.
En zóó verblijd te zien, dat na zijn zorgen
Alle gewassen op het winnen staan.

Maar ziet: zware wolken hebben bevangen
Van laag tot hoog heel de heldere luchten.
De late regen komt naar het verlangen
Der boeren voor hun graan en voor hun vruchten.

En wij vluchten nu voor den rijken zegen,
Die onbesomd van de hemelen daalt.
Het dal vol damp. En zwaar de zanden wegen
Wijl regen tusschen aarde en hemel straalt.

En als de gewassen der geurende aarde
Bloeit zich los uit mijn hart het welig lied.
Het is ons land, het zijn onze eigen gaarden,
Zwaar van regen, die mijn wijde blik ziet.

Weer thuis. Het water druipt van onze dennen,
Een kudde ligt goedmoedig in den val
Van regen en zegen. Hanen en hennen
Zoeken de zoele warmte van den stal.

Ik schrijf u dit, gezeten met mijn makker,
Dien jongen joodschen boer, breed in de schouders.
Verdreven uit Rusland waren zijn ouders.
Hij weet zich meester van gaarden en akker.

Gelukwensch aan de N.Z.S.O.¹⁾

De jaren gaan: weer na vijf jaren
Viert gij bedacht uw Feestgetij:
In welken Tijd. 'In welk een wervling van gevaren'.
Vrees niet. Recht maakt Zion en Jeruzalem vrij.

1) Bij zijn tweede lustrum.

Aan een, die mij 'vriend' noemde

Uw vriend? Werd ik uw vriend, die graag een smader,
Een hater van zijn eigen Volk eens was,
Die blij verleid, op zoetste zonden ras,
Den zegen schond, van Moeder en van Vader?

Hoe zalig troost mij dat woord: 'Onze Vriend'
Voor al mijn dwalingen, mijn smaad en smart
En drift, die tergend al tucht heeft getart,
Maar 'k vraag beschaamd: 'Waarmede is het verdiend?'

Met mijn lied, dat niets meer deed, dan herzingen
Wat ons Volk leed, sinds het door overmacht
Zijn macht gebroken vond, zijn Stad verbrand?'

Mijn Lied: overdroef van herinneringen
Vinde uw stem eens blijder volte in de kracht,
Die ons hart drijft naar eigen Stad en Land.

God gedenke ten goede

God gedenke ten goede (Leo V. overleden 9 Kislew 5678)

I

Hij is op een vromen Sabbath geboren,
 Hij stierf op Sabbath, hij was vijftien jaar,
 Zoo moge God onze beden verhooren,
 En zij de donkere aarde hem niet zwaar.

Hij heeft de dracht van 't leven zwaar gedragen,
 Die nog zoo mild den last van andren droeg,
 Wel weinig was 't getal van zijne dagen,
 Maar zij brachten hem harteleed genoeg.

God heeft gegeven, Zijn wil heeft genomen,
 Hij blijve geloofd, een rechtvaardig Rechter,
 Die leed slaat en geeft voor elk leed de kracht.

In dit Gezin van goeden en van vromen
 Sluiten zij die gebleven zijn zich hechter,
 Van Sabbath tot Sabbath wordt hij herdacht.

II

Die hem naar zijn graf dragen zullen zeggen
 Driemaal het Lied, dat troost, waar rampen slaan,
 Men zal hem in zijn smalle stede leggen,
 En ieder man zal weer naar zijn werk gaan.

't Leven herneemt. Wij zullen hem verlaten,
 Waar het land laag ligt in den milden wind,
 Elk man met zijn verlies en met zijn bate,
 Sluit aan waar de Dag zijn werktocht begint.

God kust de tranen van ons heet gezicht,
 In 't schuldloos water wasschen wij de handen,
 Wanneer wij van den Hof naar de Stad gaan.

Vrees niet: God is genadig in 't gericht,
 Hij, die zoo stierf in onschuld zonder schanden,
 Zal als een licht in het Licht van God staan.

III

Dank, dank, dan God, dat Gij voor hem bewaarde
 Op zijnen laatsten tocht een schoonen dag,
 Hoe mild, tusschen de Stad en zijn graf, de Aarde
 In 't najaar als in 't voorjaar bloeiend lag.

En dat de Zon nog voor het laatst hem kuste,
 Boven den mond van 't gretig-vretend graf,
 Wij zijn gegaan, hij zal daar eeuwig rusten,
 Die jong-gestorven zooveel zegen gaf.

Maar nog: gelijk langs zonbloeiende wegen
 Zijn donkere wagen vóór den onzen reed
 Den langen gang van de Stad naar den Hof.

Zóó rijdt zijn heugenis ons voor ten zegen,
 Zijne bevrijding troost ons in het leed,
 En 't schreiend lied zinge zijn vromen lof.

IV

Hij stierf op Sabbath en hij werd geboren
 Op Sabbath, thans ontheft u van uw rouw
 De Sabbath, maar ik weet: hij blijft behooren
 Tot uw heilig gezin in vrome trouw.

Nooit blinkt zijn blik meer in den Heiligen Beker
Van Vader, vol van den gewijden wijn,
Maar als van levenden zóó sterk en zeker
Zal zijn lieve heugenis met ons zijn.

Een vermoeide zwerver ben ik gekomen
Om rust en vrede en vond gewijde min
In uw gezin van goeden en van vromen.

Hij stierf: u roept de Sabbath uit uw rouw
Bij lied en lamplicht tot het leven in,
Klaag niet: hij diende en stierf in vaste trouw.

V

Zegen mijn lippen, ik ben een stout spreker.
Mijn God: breek elk lied, dat niet zingt uw lof,
Rechtvaardig Rechter, gij lankmoedig Wreker,
Wij zijn stof en wij keeren tot het stof.

Wij hebben hem naar 't smalle graf gedragen,
Zoo zwaar als geen viel ons de lichte last,
O, Lied, laat af van uw hartstochtlijk klagen,
Opdat gij niet door zonden wordt verrast.

Dit is berusting: dat zijn vrome Moeder
Gods goedheid looft, die hem niet zwaarder sloeg
En zond den dood, verlosser van zijn pijn.

Lieve Gestorvene, mij meer dan Broeder,
Die zooveel gaf en zoo bescheiden vroeg,
Moog' uwe rust de rust der vromen zijn.

VI

Gij hebt het leven van mijn Vriend verslagen,
Dood: maar ik overwin u met mijn lied.
Tot aan het eind der menschelijke dagen
Vergeet hij, die mijn lied'ren leest, hem niet.

Zoo rijk als gij, Dood, mijn tranen deedt stroomen,
Zoo rijk laat het Leven stroomen mijn zangen.
Een Engel Gods verschijnt hij in mijn droomen,
Die hemelsch rust van al zijn aardsch verlangen.

Dood: dat donkre gravers de Aarde openkeerden
Niet voor de weelde van het zwellend zaad
Maar voor den Knaap, gestorven voor zijn tijd....

Stierf hij te vroeg? Die ons berusting leerde
Zijne Moeder, houde ons hart vrij van haat,
Dood en Leven: 't is al Gods heerlijkheid.

Het jaartijdlicht

Het jaartijdlicht (Leo V. stierf 9 Kislew 5678)

Ingang

Een Jaartijd keert. Geen Zoon zegt de gebeden,
Die men voor zijn gestorven Vader zegt.
Omdat de Dood zijn slanke, sterke leden
Vóór hij Vader werd, verlamd heeft gelegd.

Eén Jaartijd keert. Er wordt geen Licht ontstoken
Door zijne Zonen ter herinnering,
Omdat het Lot zijn lend'nen heeft gebroken,
Voor nieuw leven zijn lendenen ontging.

Maar ik gedenk, getrouwer dan één Broeder,
Zijn vrome diensten, zijn duldende pijn,
En waren wij twee Zonen van één Moeder,
Mijn hart zou niet getrouwer kunnen zijn.

Het leven drijft. Zóó wordt mijn lot gedreven
Langs wegen ver verspreid van zijn Gezin.
Leven en lot: mijn hart is trouw gebleven
Aan zijne heugenis met vrome min.

Mijn hart herdenkt. Zoo vroom als doodsgebeden
Beweent het Lied, dien het Lot ons ontnam
En als een Jaartijd-licht ontsteek ik heden
Van deze lied'ren de bevende vlam.

Zijn Stede

De spoorbaan bindt de levensdrift'ge Steden,
Dicht aan de spoorbaan bloeit het doodenveld.
Hij, stierf, een knaap, die moeizaam heeft geleden,
Mijn hart herdenkt, terwijl het leven snelt.

In 't laat najaar hebben wij hem begraven,
 Die nauw'lijks het wonder van zijn jeugd zag
 En dag zóó schoon, alsof al goede gaven
 Van een gansch jaar vervulden dezen dag.

Weer proeft mijn mond den zonnekus zoo teeder,
 Toen wij snikkend saam-schaarden om zijn graf,
 De open grond geurde, en, hoor, een vogel float.

Op tocht van Stad naar Stad gedenk ik weder,
 Smart in hart en Lied, wat het lot hem gaf.
 'Het korte leven en den eeuw'gen dood'.

De Grafsteen

Wreede Dood: wel hebt gij zijn jeugd gebroken,
 Maar zijt gij sterker dan mijn hartelied?
 Zoolang de Taal van Holland wordt gesproken
 Vergeten vromen onze Vriendschap niet.

Nu bouwt zijn grafsteen tusschen zooveel steenen
 Terwijl de winter weer zijn tocht begint.
 Nog weinig tijd: de letters zijn verdwenen
 Geslagen door regen en wreedten wind.

Maar elk woord, dat hij tot mij heeft gesproken.
 Gij hoort het weder in der lied'ren stem,
 Mijn lied is niet mijn lied, het behoort hem.

Laat letters bleeken. De steen wordt gebroken,
 Des Dichters vriendschap en zijn droef geween
 Zijn sterker dan het ijzer en de steen.

Gebed, dat bindt

Gij vraagt, als hij een vrome Joodsche knaap:
 'Wat hield uw hart aan Leo's hart verbonden?'
 Mijn antwoord: 'Niet weelden van speelsche zonden,
 Wijneest, noch droeve daad of zoete slaap.'

De schoonheid niet, al schoonheid moet vergaan.
 De wijsheid niet: wijkt ramp en rouw voor wijsheid?
 Maar tot de trage dagen mijner grijsheid
 Zal zijn heugenis heilig voor mij staan.

Omdat ik waakte en kwam, een milden morgen
 Met blijden groet zijn kleine kamer in,
 En ziet: hij stond gebogen in gebed.

Zoo veilig in Gods heilig Kleed geborgen,
 Zijn oogen stralend van gewijde min,
 Gods Engel, die van driftig kwaad ons redt.

De Bewaring

Moest hij dan sterven, om mij te bewaren
 Voor leven wreeder dan de wreede Dood?
 Zijn heugenis geleidt mij door de jaren,
 Ik wankel niet meer krank van drift en nood.

Als dagen drijven, als de zoele nachten
 Aan mijn hart fluisteren met lief geluid.
 Als ik weifel... dan gaan mijne gedachten
 Naar zijn vroom leven en zijn sterven uit.

Die nimmer vroeg, wel heeft hij ons gegeven
 In leven en in dood een eeuw'gen schat.
 O, Lied, belijd: 'ik heb hem in zijn leven
 Zijn al te kort leven, niet genoeg lief gehad.'

Wanhoop

Hij, stierf, een knaap, die van het manbaar leven
Kende noch stoute kans, noch stuggen keer,
De liefde van zijn jeugd heeft hij gegeven
Aan zijn Moeder, zijn God en zijne Leer.

Het jaar verbloede, wee, zijn graf lag open,
Drie malen hebben wij den psalm gezegd,
Dien men des avonds, moe van haat en hopen,
Aandachtig leest vóór men zich nederlegt.

Weer keert het jaar: ik zeg mijn avondbede,
Ik zie.... daar ligt zijn leven, daar zijn graf,
Hij rust, die nooit mijn wilde onrust genoot.

Ik ben zoo moede, Ik heb zooveel geleden,
Neem mij den last van 't driftig leven af.
God: red mij niet van den donkeren Dood.

Tefillien

Die 't leven driftig drijven door de jaren
Nooit wagens moede en nooit des winnens zat,
Zij weten zich een overvloed te garen,
Zij verlaten voor hun erven een schat.

Maar als een Knaap sterft, die zijns levens wegen
Nooit voerde buiten de ban van zijn jeugd,
Wat zal zijn zegen meer zijn dan Gods zegen,
Zijn rijkdom ruimer dan dienende deugd?

Wat erven wij? Mijn deel? De Heilige Banden
Die hij biddend om zijn hoofd heeft gelegd
En om zijn hand, als in plaats offeranden
Het gewijde ochtendgebed wordt gezegd.

Iederen dag zal ik mijn beden zeggen,
 Zoo vroom als hij dagelijks heeft gedaan.
 Zijn Riemen zal ik om mijn hoofd heen leggen,
 En om mijn hand: o, God, leer mij weerstaan.

Leer mij weerstaan, als ik spreek de gebeden
 En tel: 'Gij, die aan uwen God gehecht zijt,
 Levend in Gods leven zijt ge allen heden'.
 Hij diende trouw: leer mij trouw en oprechtheid.

Hij diende trouw: ik dreef rustloos door jaren
 Nooit wagens moede en nooit des winnens zat,
 En ik genoot hunkerend de gevaren
 Fel en onveilig van menige Stad.

Leer mij dienen, als knaap, die zijne wegen
 Nog niet verspreidde buiten zijne jeugd,
 Geef mij geen ruimer zegen dan Uw zegen,
 Geen begeeren buiten dienende deugd.

Uitgang

En keert een jaar, zegt geen Zoon de gebeden,
 Die men voor zijn gestorven Vader zegt,
 Als levenden zóó lief, zijt ge ons nog heden,
 Mijn vrome Vriend, zoo teeder en oprecht.

Keert er een jaar, en wordt geen licht ontstoken
 Door vrome Zonen te Uwer heugenis,
 Wordt er geen doodsgesprek voor u gesproken;
 Heden herdenk ik heilig uw gemis.

Heden herdenk ik, samen met uw Moeder,
 Uw vrome diensten, uw duldende pijn,
 Waarlijk: waart gij mijn mee-geboren Broeder
 Mijn hart kon uw hart niet getrouwer zijn.

Het leven drijft, o, waar het Lot mij drijve
Langs wegen ver verspreid van uw gezin,
Dat in al kans en keer mij heilig blijve:
De heugenis van uw getrouwe min.

Heden herdenk ik. Vroom gelijk gebeden
Vervult mijn Lied zijn zoeten en droeven plicht.
En als een Jaartijdlicht ontsteek ik heden
Van mijn liederen het bevende Licht.

Liederen

't Herleefde lied

Het Lied laat zich niet door de drift verdringen,
De Daden drijven, maar de Droom verwint.
De Dag rust, en mijn hart hoort weer hoe 't zingen
Onkeerbaar zijn eeuwigen tocht begint.

Nog hijgt de hemel van 't hartstochtlijk stormen,
De wolken wijken wisselend vaneen,
De sterren bouwen hun eeuwige vormen
Door de eindeloosheid van Gods ruimten heen.

Slechts één Daad blijft van alle daden over,
Het Lied, dat zich als sterrenbeelden bouwt
Binnen Gods ruimte, naar Zijn Eeuwge wet.

O, Lied: weer grijpt ge mijn hart in uw toover,
Mijn is het hart, dat nog hijgend vertrouwt,
En weet: uw schoon wordt door geen drift ontzet.

De bekeerling zingt

Thans keer ik weer; mijn God heeft mij vergeven,
En Zijn genade wreekt de wegen niet,
Waarlangs ik zwierf bij spel en ijdel lied,
Zijn liefde doet mijn stervend hart herleven.

En als gij vraagt: hoe weet gij Zijn genaden,
Wie zeide u zeker, dat Hij u vergaf
Al ijdel dwalen langs zingende paden
Bevreesd voor aardsche noch hemelsche straf,

Dan antwoord ik: 'zoo zeker als mijn oogen
Den hemel zien, zoo zeker als ik hoor
Den zang der vogelen, een nieuw geluid,

Zoo zeker kent mijn hart Zijn mededoogen,
Ik weet wat ik won en wat ik verloor
En huivrend juich ik mijn verrukking uit.

Gestild verlangen

Wat ik verlang? Niet meer de wilde weelde,
De woede, die naar donkre daden drijft,
Slechts dat mijn ziel, die zooveel goed verspeelde,
Na zooveel kwaad in vroomheid vreedzaam blijft.

Wat ik verlang? Ik heb zooveel gewonnen
In overmoed, dat ik verloor in smart:
Geve mij God, gezuiverd en bezonnen
Een smeekende ziel en een zingend hart.

Mijn weekwerk eindigt: milde Sabbathvrede
Voert mijn onrust tot een gerusten zin.
Met genooten van mijn Volk treed ik in,

Waar bij 't stijgen van onze Sabbathbeden
Een vrome knaap juicht met huivrende stem
Als eens de Priesters van Jeruzalem.

Mijn strijd

Sabbath: Uw Vader spreekt zijn zegebeden,
Laat mij de gast van uwen Vrede zijn
En bitter wetend wat ik heb geleden
Proef ik God in zijn Brood en Zout en Wijn.

Eén oogenblik beleeft jaren en dagen,
Mijn handen vreezen: ik heb veel ontwijd,
De Tijd duizelt: met zijne kleine slagen
Slaat de klok 't Raadsel van Gods Eeuwigheid.

Ver spant de Stad het spinsel van zijn straten,
Gast van uw vree, waar zal ik nachtgast zijn?
Die biddend hoort, waar schendt hij tucht en vrede?

Vraag niet: ik weet, verloren en verlaten,
Doet mij dwalen en doet mij 't keeren pijn,
Mijn bloed siddert: uw Vader spreekt zijn bede.

De zegen

Ik was dertien jaar: toen legde zijn handen
Een vrome Man ten zegen op mijn hoofd.
Zijn zegen heeft mij niet behoed voor schanden,
God gaf. Hij nam. Zijn Naam blijve geloofd.

De zegen van mijn Vader... als wij keerden
Bij Moeder thuis van het Sabbathgebed
Zegende hij zijn Zonen; wat wij leerden
Van Vader heeft mijn leven niet gered.

De zegen van mijn Moeder vóór zij stierf...
Vraag niet, hoe vaak ik langs zingende wegen
Haar leer vergetend mijn leven verzwierf.

En zingt een Knaap, zijn hart en lippen rein,
Over ons allen het Lied van Gods Zegen,
Zal nu zijn zingend woord mijn zegen zijn?

Het einde

Ik ben een Mensch: niets is mij vreemd gebleven
Van al wat menschlijk is aan kans en keer.
Met meer drift heb ik mijn daden voldreven
Dan één drijver, en meer leed mijn hart zeer.

Want ongetucht togen mijn straffe daden
Door de dagen tot onbesomden buit.
En langs zoovele schoone en schuwe paden
Zwierven mijn droomen in den na-nacht uit.

En thans. Het eind van daden en van droomen?
In 't oude Hof heb ik mijn graf gekocht
Waar het graf bloeit van mijne vrome Moeder.

Zij liggen daar: de trouwen en de vromen,
Waar ik rusten wil van tuchtloozen tocht:
Ach, één is het deel van Droomer en Woeder.

De gebedsriemen

Elken morgen legde ik den Heiligen Riem
Om hoofd en hand, veilig in ons gebed,
Herdacht mijn hart, dat God ons heeft gered
Door verdreven zeeën uit slavernij,
En voerde ons Volk, trots volken, trotsch en vrij,
Naar 't land bloeiend om Jeroechalajiem;
Maar dat ik niet den milden heilgen druk
Van Gods wil en wet belijdend verloor
Boven vrijheid en 't bandeloos geluk
Van dwalen de bloeiende dagen door;
Maar dat ik jong, mijn heilige Tefilien
Voor het laatst afwond, toen voor altijd borg;
Mijn hart en mijn lied vermoordt nu de zorg
Om vreugd, die wroegt, om rust, die ik verloor.
Nu wringt de wroeging zijn knellenden riem
Nacht en dag om mijn hoofd en om mijn hand,
Bij droom en daad voel ik de straffe striem
Rood opgelopen, die koortspijnend brandt.
En ik herdenk: hoe licht wordt losgewonden,
Waar vreugde roept, de band van Gods verbond,
Maar 't hart, verzadigd van de zoetste zonden,
Weet, dat het toch nooit vrede in vreugde vond.
Gij, die de schoonheid van mijn Liedren looft,
Die jong en begeerend zijt, als ik was,
Dien dag, toen ik voor het laatst van mijn hoofd
En hand de Riemen wond, op vreugden ras,
Onthoudt het dan in dit beschreiend lied:
Gods vreugde is vreugd, die 't hart nimmer berouwt,
Geen smart is sterker dan hij, die vertrouwt
Dat vreugde en smart tot eindelijk heil geschiedt.
Draag dan Uw droefenis met een trouw hart,
Bedenk, dat vreugd verlokt, waar wroeging schuilt,
Behoed uw wenschen, dat uw hart niet ruilt
Vroomheid voor vreugde, die als open wonden smart.

De verlatene

Want niet één Zoon zegt: 'Zegen mij, mijn Vader'
 Wanneer ik thuis van den gebede keer.
 Omdat ik een verrader werd, een smader,
 Wiens droom en daad spotten met recht en leer.

En in mijn huis heft niet heur heilige handen
 De Moeder van mijn Zonen naar het Licht
 Wanneer de Sabbathlampen zalig branden,
 Een week van werk in vroomheid werd verricht.

Ik ben verlaten, mijn lot is verloren,
 Dit leven keert geen boete en geen gebeden,
 Omdat ik vreemde vriendschap heb verkoren
 Boven deel met mijn Volk aan kamp en vrede.

Ik ben verlaten: nu gedenkt mijn hart
 Al wreeder, wreeder, steeds het oud gezin,
 Wij deelden samen vreugd en samen smart,
 Wij bloeiden sterk in ééne vrome min.

Het werk viel licht en met zijn diep verblijden
 Wijdde elke week de heilige Sabbathdag.
 Als zegen hief Moeder heur handen beide
 Naar 't licht en in haar oogen bloeide een lach.

Met Vader en met broeder ging ik tegen
 Den Heiligen Dag, begroet met ons lied.
 Naar Moeder hief ik mijn hoofd op ten zegen
 Want ik was toen zoo groot als Moeder niet.

En thans: een hater, een hartstochtelijk hooner
 Vierde ik ver van mijn Volk een volle vreugd.
 Is dit mijn straf niet, dat ik immer schooner
 En immer schooner zie mijn vrome jeugd?

Van dag tot dag leef ik in 't werk gevangen.
Voor wie mijn werk? Niet voor 't eigen gezin,
Niet voor mijn eigen Zonen zijn mijn zangen,
Naar kind'ren van vreemden verbloeit mijn min.

Heil hem, die langs Gods goede wegen ging,
En deelt zijn leven met een vrome vrouw,
Zijn zonen bloeien rond hem in een kring,
Als jonge palmen, rank van kloeken bouw.

Vraag niet met wien ik mijn Brood en Wijn deelde,
Bitter is mij 't heugen van ieder zoet.
Zoo goed als één, weet ik, wat ik verspeelde,
Troost niet, smaad niet, laat mij alleen, 't is goed.

Weer treed ik machteloos den Sabbath tegen,
Ik heb geen tranen, een gebroken man.
Mijn Moeder stierf. Wat bleef van Vaders zegen?
Ik dulde wat geen derver dulden kan.

En niet één Zoon zegt: 'Zegen mij, mijn Vader'
Wanneer ik thuis van den gebede keer,
Bezin U goed: een smader, een verrader
Keert nimmer tot der vromen vrede weer.

Ik schenk den wijn, maar heilloos is mijn beker,
Ik lees den Sabbathlof als Vader deed,
Maar mijn handen beven wreed en onzeker,
Elken dag heugt, wat elke dag misdeed.

Hoe vaak heb ik de bonte kaars geheven
Als mijn Vader de Sabbathbeden sprak.
Wat is van bede en zegening gebleven?
Wroeging op mijne dorre lippen brak.

Tot vrome vrienden zich mijner erbarmen
En nooden mij tot hun heiligen disch,
O, wreede vreugd. het broodgebrek der armen
Is niet zoo wreed als mijn kreunend gemis.

Zij missen 't aardsche brood, maar Gods genooten
Zijn zij waar 't Hemelsch Brood gebroken wordt.
Mij blijft het hemelsche gezin gesloten,
Of ook mijn hart zich leeg van tranen stort.

Deelt mij de vrome Vader Zout en Brood,
Spreek ik als goede kinderen mijn bede,
Ik proef het wrang: door mijn vreugd en mijn nood
Keerde nooit één man tot gewijden vrede.

Hoe bloeit rondom de ouders dit vroom gezin,
Hoe lacht die Knaap in de oogen van zijn Broeder,
Mijn hart: waar is van mijn Zonen de Moeder,
Wie deelt aan mijn tafel een gulle min?

Ik, een verlatene, die zóó gul deelde
Aan alle tafels mijn verboden vreugd,
Die bij spel en spot mijn leven verspeelde:
Ik herbloei niet in mijner zonen jeugd.

Als pijlen van den Held zijn stoute Knapen.
Heil, die zijn koker van dien schat voorziet.
Mijn kracht vergaat, en weerloos zonder wapen
Weerstaat mijn hart het driftig leven niet.

't Is goed: laat mij met mijne smarten eenzaam,
Haat niet, smaad niet, reik mij geen bittren troost,
Wat ik verloor: het Lied blijft mij gemeenzaam
Waarin mijn hart schreiend van 't schreien poost.

En zegt geen Zoon tot mij: 'Vader, Uw Zegen'
Wanneer ik thuis van den gebede keer,
't Is goed: hoe zoude ik zegenen, die mijn wegen
In blijdschap ontvoerde aan mijn Moeders leer?

Want als zijn oogen blonken in mijn oogen,
Hoe zou mijn hart beven van 't leed bezwaard,
Als hij vroeg: 'Vader, wat heeft u bewogen
Toen gij de Zoon van uwen Vader waart?'

Tot schande keerde ik Vaders zoeten zegen,
Laat mij geen schande van mijn Zonen zijn.
Beter treed ik alleen des levens wegen,
Ongedeeld mijn vreugd, ongedeeld mijn pijn.

Laat mij dan zonder mijne Zonen eenzaam,
Haat niet, smaad niet, spaar mijn hart troost en spot.
Ben ik verloren: 't Lied is mij gemeenzaam,
En geen Dichter is verlaten van God.

Joodsch danklied

Het las het Lied van mijn Verlatenheid
De vrome Vader van een vroom Gezin,
Zijn hart vertroostte mij met milde min,
En daarom heb ik hem dit lied gewijd.

Hij schreef: 'Schrei niet om 't gemis van uw zonen,
Uw hart verbloede niet in eenzaamheid,
Want God zal uw lied met Zijn Liefde loonen,
En ook u voeren tot Zijn Heerlijkheid.

Gelijk geschreven staat: 'Dat hij niet klage,
De Machteloze: 'ik ben een dorre boom',
Want hij, die heiligt Mijn heilige Dagen,
Die Mijn verbond viert met gewijden schroom.

Ik zal hem midden van de Mijnen geven
Macht en Naam, meerder dan der Zonen pracht,
En ieder Man voer ik tot eeuwig leven,
Die Mijn Dagen dient en Mijn wetten acht.

Dank voor uw troost: gij hebt den troost niet nodig,
Dien de Profeet tot de Machtloozen sprak.
Dank: voor mijn hart is geen troost overbodig
Vergeef: voor mijn leed valt al troost te zwak.

Gij viert te midden van uw vroom gezin
De vreugde van elken gewijden Tijd,
Verlaten ween ik: machtloos valt mijn min,
Ik heb de leer van mijn Moeder ontwijfd.

Des morgens vroeg: door de ochtendstille straten
Gaan Man en Makker tot hun kloeke taak,
Waar zijn mijn zonen? Met mijn lot verlaten
Werk ik (voor wien?) van af de morgenwaak.

Den ganschen dag. Een Vader meet zijn uren
Naar 't voegen en 't scheiden van zijn gezin,
Ik blijf alleen: hoelang de dagen duren
Weet mijn hart, weenend bij weelde en gewin.

Des avonds: ik zeg mijn avond-gebeden
Alleen. En als ik mijn dagtaak besluit
Weet ik weer éénen dag machtloos volstreden,
En snikt het hart zich in zijn liedren uit.

Mijn Lied: hoe mild zou het mijn Zonen vleien,
Hun lust, hun liefden, al hun jok en jeugd
Terwijl mijn liedren thans mijn lot beschreien
En wroegend weenen om verloren vreugd.

Mijn Lied: het laat mijn hart doffer en eenzaam
Na korte vreugd van het genoten woord.
Troost niet: 'zij zijn als Zonen u gemeenzaam
Die door uw hartelied worden bekoord.'

En toch: ook ik was een zoon van vrome ouders,
Mijn jeugd is zóó vroom als uw jeugd geweest,
Nog weet mijn hart niets schooners en vertrouwders
Dan herinnering aan Sabbath en Feest.

Herinnering: met mijn driftige daden
Heb ik de Leer van mijn Moeder ontwijjd.
Dank voor uw troost: hoe komt mij troost te stade,
Vergeef: uw troost valt te zwak voor mijn spijt.

Het woord van den Profeet zal mij niet troosten
Die zonder Zonen sterft gelijk de Ontmanden.
Wanneer ons Volk weer naar zijn land in 't Oosten
Keert uit de banschap der verspreide landen,

Keeren uw Zonen. Waar zijn mijne Zonen,
Daar mijn leven als waardloos water vliedt?
Waarmee zal God nog straffen of beloonen,
Sinds hij mij zonder zonen eenzaam liet?

Reik mij geen troost: laat mij met mijn smart eenzaam.
Vergeef: gij weet niet, wat ik heb ontwijd.
Maak uw Zonen niet met mijn lot gemeenzaam,
Dat zij de Leer laten voor de ijdelheid.

En zoekt mijn hart voor dit lied aan u weder,
Woorden gewijd als der Profeten woord,
Hoe was hun stem hartstochtlijk-vroom en teeder,
Terwijl mijn lied in doffe snikken smoort.

Geen vroom Profeet, maar een geslagen lijder
Ben ik, de Dichter van het Joodsche Lied.
Voor Zion zende God Zijnen Bevrijder,
Uw zonen keeren, maar mijn zonen niet.

Op zee naar Holland

Ik dank U, God, die elken nieuwen morgen,
Weer Uw schepping verricht,
Dat ik, keerend van zooveel schoone zorgen,
Mijn Land blij vind en licht.

Ik weet het nu: al wat mij heeft gedreven,
Het was tot beter keer.
Wat ik beleed in mijn hartstochtlijk leven,
Weer belijd ik Uw Leer.

Maar zal ik, U belijdend, ooit vergeten
Elk Vriend van elken Tocht?
En iedre Tafel, waar ik mee-gezeten
Vreugde mee-deelen mocht?

En U belijdend, zal ik ooit vergeten
Nachten van weeldrig feest,
Als ik, waar blijde makkers hun lot sleten,
De blijdste ben geweest?

Laat mij, als een machtig vermaan, gedenken
Onheilgen en heilgen lust.
Gelijk Vader hun Zonen zegen schenken
Mijn God: geef mij Uw rust.

Ik weet het nu: mij was het dwalen noodig
Voor den bezonnen keer.
Maar thans is 't voor mijn hart al overbodig
Buiten ban van Uw Leer.

Wij, die dwalen, weten niet wes wij dwalen,
Gij, die ons dwalen ziet,
Meet, wijzer dan wij zijn, ons perk en palen
De ban van ons gebied.

Over zooveel landen zag ik het dagen
Van menig schoonen dag.
Van zooveel stormen houdt mijn Lied het klagen,
Van zooveel zon den lach.

Boven de zeeën telde ik zooveel sterren,
Mijn Droom vergeet niet één.
Door zooveel steden, zonnebonte en verre
Togen mijn tochten heen.

Nu keerend, tel ik van het zeegewemel
De kleuren bont en fijn.
Ligt daar Holland, waar water en waar hemel
Een schemer-streep maar zijn?

Daarachter Holland: weide, woud en steden,
Een leven vroom van lust.
Overmoedig heb ik dit lot vermeden.
Ik dank U, God, geef mijn hart rust.

Eén oogenblik: mijn hart herdenkt zijn jaren
Nu Hollands hemel breekt
De Noordzee schuimt en over zijne baren
Gods hemel Oostwaarts bleekt.

De vluchteling

God: waar zal ik voor U vluchten
Anders dan tot U alleen?
Want Uw wraak, de diep-geduchte
Drijft mij voor mij-zelven heen.

Ik was een Knaap, toen ik verliet
Het huis van mijn Moeder in vrede.
Die zocht en vond zijn vreugde niet
Buiten haar liedren en gebeden.

Maar het hart liet zich bekoren
Door een ongebonden lust.
Hemelsch heil heb ik verloren
En verloor mijn aardsche rust.

Ik heb de vreugd gedronken
Tot ik beefde voor mijn Vreugd.
In ban van duistren doem ben ik gezonken
Waar geen hoop en geen herinnring vleugt.

Voor de vreugden vlood ik heen
Naar de donkre smarten.
Wat bleef van al mijn tuchtloos tarten?
Dof geweest.

Mijn Moeders vrede heb ik blij verlaten,
Uw Vrede heb ik nooit bereikt.
Door de wilde straten
Drijven mijne voeten tot het hijgend hart bezwijkt.

Vreezend het luide leven,
En vreezend voor den bleeken Dood,
Mijn voeten breken voortgedreven
Van nood tot nood.

Waar zal ik dan voor U vluchten
Is het niet tot U alleen?
Want Uw wraak, de diep-geduchte
Drijft mijn voeten voor mijn voeten heen.

De doodstrijd

Mijn hart: wat baat het of uw wegen zwierven
Langs zooveel vreugde en zooveel vriendschap heen?
Gij sterft, gelijk duizenden harten stierven,
En als de wind waait uw machtloos geweest.

O, lippen, die de blijde lippen kusten
Lang en innig van de bekers met wijn,
Straks dort gij van uw drift en zoete lusten,
Drinkt, drinkt, één teug zal eens uw laatste zijn.

Mijn handen slank en licht tot lust bewogen,
De bloemen van mijne donkerblauwe oogen,
Mijn voeten dwalend langs driftige wegen,
Alles vergaat. Den Dood houdt geen Man tegen.

Geen vogel ontvlucht. Hem weert laag noch leger,
Woede noch wanhoop, noch gespannen wil.
Hij breekt de zangen van den stouten zeger,
Hij maakt het lied van de verliefden stil.

En laat niet af: Hij legt zijn schaduw over
De weelden van het wind-doorwoelde loover.
Laat de zon schijnen met zijn milden luister,
Gij gedenkt Hem: alles valt dof en duister.

De Zomer bloeit: gij plukt de rijke rozen,
Gij schenkt koel water in het rozenglas.
Denk, dat uw rozentuיל eens 't hartbloed was
Van een Knaap als gij zóó gereed tot koozen.

Gelijk de stroomen van uw hartbloed gaan
Weer eeuwig in het wisselende schuil.
Wat wordt gij? Wat gij waart: een waardloos vuil.
Waarom? Geen Tijd zal de Eeuwigheid verstaan.

Raadsel, dat Eeuwig uw Onthulling spreekt,
Eeuwig Leven, bloeiend uit Eeuwgen Dood,
Zal U geen hart verstaan, vóórdat het breekt?
Deert U de drift niet onzer eeuwge Nood?

De harten dorren als de blaadren dorren.
Door de Eeuwigheid vaart des Tijds doode Wind.
O, Leven, dat machteloos in uw morren
Toch dag aan dag uwen doodsstrijd begint!

De Aarde valt, donkre droppel in een regen
Van sterren in den afgrond van den Tijd.
Dwaas hart: wat meten al uw aardsche wegen
Bij de maten van Gods wreede Eeuwigheid.

Troost mij niet met de Liefde van mijn God,
Die zich voor mijn smeekende ziel verbergt.
Wat baat belofte van een hemelsch lot
Waar de aardsche wisseling mijn zinnen tergt.

Ik wil den last met mijn speelsche genooten.
Ik wil bloemen, de zon, kussen en wijn.
Maar in elk leven ligt elk lot besloten,
Eens zal de laatste lust genoten zijn.

Israël - Servië

O, klaag niet om het noodlot van de Serven,
 Wien woede en wraak thans het uiterst bloed vergen;
 Geweken naar hun ongebaande bergen,
 Zien zij de weelden van 't Vaderland sterven.

Hun Koningsstad: over 't geslagen water
 Drijven verdervers hun gesloten drommen,
 Als steenstroom uit de krochten van een krater
 Daav'ren de brandende en barstende bommen.

Het weidsch Paleis? Vol van de wreede weelden
 Der heerschers; van hun wijnfeest, van hun lachen,
 Hun stalen haat, die met al volken speelde,
 Hoont des Vorsten huis met hun oorlogsvlaggen.

En in de stad: brand en breuk, de wijnwinkels
 Naar de begeerten van de zwelgers open,
 De schuimers vrij, de schelmen en de kinkels
 Rotten rond, oogen fel en bloedbeloopen.

En 't bloeiend land? Al wat bezonnen jaren
 Aan weelden wonnen in bouwhuis en schuur,
 Wordt door de woede dier ontbonden scharen
 Tot puin gekeerd in één enkel wreed uur.

De macht van 't volk, dat schat van oogst verbouwde?
 Zijn Mannen weken op hun heldentocht,
 Alleen de Knapen en geslagen Ouden
 Buigen het hoofd, door wanhoop overmocht.

Vrouwen en Meisjes, wat zij sidd'rend leden,
 Toen woede vierde, waarbij schaamte zweeg,
 Geen klaagt heur lot, alleen in zijn gebeden
 Stort het wanhopig hart zijn angsten leeg.

En toch, klaag niet, want wat dit volk van helden
Voor drijvers wijkend, tot den bloede leed,
Zal het Eeuwig Recht hun geruim vergelden
Meer dan het Tijd'lijk Onrecht hun misdeed.

Klaag niet: wie stierf is voor zijn volk gevallen,
Wie leeft strijdt nog den eindelijken strijd,
Winnaar of wijker, heilig zijn zij allen,
Die 't leven aan hun volk hebben gewijd.

En hun verwoeste Stad is waarlijk rijker
Dan der heerschers steden aan schat en winst,
Want sterker dan de zeger is de wijker,
Die 't al verliezend acht zijn verlies minst.

Die wijkend weet, dat de eindelijke zege
Voor de vrijscharen van zijn volk zal zijn,
Al breekt zijn voet langs baanlooze bergwegen,
Al wankelt hij langs ruigten en ravijn.

Hun Koning: vluchtend in een wrakken wagen
Schuilend in schuur bij sluiken dronk en beet,
Klaag niet: nooit heeft het Lot één volk verslagen,
Dat zóó geslagen nog zóó strijdbaar streed.

Neen: klaag niet om het noodlot van de Serven,
Genooten van ons rampdragend Volk, zij,
Die voor de vrijheid van Land en Stad sterven,
Buigen niet onder vreemde heerschappij.

En wij? Twintig eeuwen was ons lot dulden,
Twintig eeuwen was ons lot smart en smaad,
En wat het Lot voor ieder volk vervulde,
Nooit was ons deel vervuld aan hoon en haat.

En onze Stad: wie kent nog de Paleizen
 Der Vorsten, die toen des Volks Dichters waren?
 De Klaagmuur staat: wat vreemde wreedaards wijzen
 Vervult in elk land ons Volk van gevaren.

Ons land: niets bleef van de oude weelden over,
 En roof bedreigt onze herwonnen macht,
 Wij zaaiden, maar de tuchteloze roover
 Grijpt handen rijk aan onze vruchtenvracht.

Onze kind'ren, die onze Vrouwen dragen
 Op wreede tochten onder 't jagend hart,
 Voor vreemden zullen zij winnen en wagen,
 Niets is ons Volk eigen dan eigen smart.

En onze Mannen: over alle kampen
 Der vele volken strijden zij verdeeld,
 Ons is het wreedste deel van alle rampen,
 Vreugde noch Trots, die onze wonden heelt.

Klaag dan niet om het noodlot van de Serven,
 Want wreeder lot dan hun lot dragen wij,
 Die niet voor hun land en volk mogen sterven,
 Niet leven dan in vreemde heerschappij.

Klaag niet om 't bedrijf van roover en rosser,
 Wacht niet van vreemde volken raad en baat,
 Want ieder volk heeft slechts éenen Verlosser,
 Zijn eigen wil, zijn eigen kloeke Daad.

Onze wil, onze daad: één vast verzamelen
 Eén Volk, één Leer, een heil'ge Taal, één Land,
 Niet wat and're volken voor ons beramen
 Brengt ons heil, maar slechts eigen kloek verstand.

Want niet het volk is in den strijd gestorven
Der Serven, dat in barre bergen wijkt,
Maar ons Volk sterft, dat schatten heeft verworven
Voor vreemden en nog steeds vreemden verrijkt.

Sterft ons trotsch Volk? Neen: nog is ons gebleven,
Een kloeke kans, één hoop op beter keer,
Mijn hart, hoor, hoor: de stem van ons diepst leven,
Roept ons Volk naar eigen Land en Stad weer.

1916.

Joodsch heldenlied

Ingang:

Hartelied, loof nu de helden,
 Wel gelukkiger dan wij,
 Die stierven als de Wachters van de velden,
 Van het Vaderland, zóó ver en zóó nabij,
 In het Land nooit uit het hart verloren,
 Zóó zeer beschreid, zóó mild bemind,
 Met zijn druiven, met zijn bloemen, met zijn koren,
 Met zijn open wolken en zijn zoelen zonnwind,
 Waar het Volk weer vrijheid vindt.

Jitzchak Achduthi

Een Knaap van zestien jaren, met de zettters
 In de Stad werkzaam op een drukkerij.
 Zijn handen haasten. Van de losse letters
 Snelt hem de zin voorbij.

Dan: éénen dag zet hij de telegrammen:
 ‘De Wachter van Sedschera werd gedood,
 Door 't rijpe koren jagen zij de vlammen,
 Merchavja dreigt de nood.’

Eén woede slaat de losse letters samen,
 Tot de vermaning van een machtig woord:
 ‘Gij werkt gerust, terwijl dáár 't roofrot moordt.’
 Zijn wangen branden van hartstochtlijk schamen.

Hij heeft het rustig lot verloren,
 Hij kiest getroost het trotsche lot:
 Wachter van het water, van het vee, van 't kostbaar koren,
 Dient hij zijn Volk, dient hij zijn God.

Knaap van zestien jaren,
 Strijdt hij met gevaren;
 Waar de roovers waren
 Door den schouwen nacht
 Hoedt hij met de broederhelden,
 Waterwellen, vee en velden,
 Tegen wreede macht.

't Eerste zaad zwelt in de voren,
 De eerste garf wordt ingeogst,
 Laadt hij niet met den schat van zijn koren,
 Den eersten wagen het hoogst?

Hij heeft zijn rustig lot verloren
 En koos een rijker nood:
 Zijn wagen wankelt, onder 't geurig koren
 Vindt hij den zoetsten Dood.

Waar de Zee ruischt langs de Heilige Kust,
 Sluimert hij op den Hermon alleen.
 De stille wandelaar leest op den Steen,
 Dat hier Achduthi rust.

Jitzchak Turner

Hij liet zijn School voor 't werk op 't Land,
 Hij werd een Wachter en een Herder,
 Doodkoorts verteerde hem in zeeren brand:
 Klaag niet: God hoedt zijn kudden verder.

Jecheskiel Nissanow

Voerder van de Wachters, die bewaren
 Waterwellen, vee en graan,
 Zag hij zoovele gevaren
 Hart en oogen open aan.

Zooveel rondten reed hij
 Door den sluwen nacht,
 Met de roovers streed hij,
 Listen tegen listen, strijdmacht tegen macht.

En zij, die schuilen voor den dag
 En rooven in den nacht,
 Zij velden met één valschen slag
 Zijn mannenmoed en macht.

O, klaag niet, Vader, dat hij is gestorven,
 Moeder, beklaag hem niet.
 Hij heeft schooner dan het leven verworven,
 Die zóó zijn leven liet.

Mosche Barski

Uit het ruwe Rusland vlood hij,
 Naar het vrije Vaderland,
 Vriendschap, rust en werk genoot hij,
 Sterk van hart en hand.

Als een trotsche Man bezonnen,
 Als een blijde Knaap bewogen,
 Lachte hij naar 't leven overwonnen
 Met zijn donkerbloeiende oogen.

Zóó met zijn trots, zijn open lach
 Liet hij 't jong leven in den strijd,
 Die droom en daad en nacht en dag
 Zijn Volk had toegewijd.

Wonder: hoe door zijn dood bekoord
 Menig Man zich voor zijn werk bood,
 Die hem sluipend hebben vermoord,
 Zij wekten leven uit zijn Dood.

Uitgang

Stierven zij? Neen, in 't hart leven hun daden,
Het Lied beleeft hun Droom,
In trots bewogen en in trouw beraden
Gaven zij zich open en vroom.

En wat zij wonnen, laat het ons niet derven,
In harten-martelend gemis,
O, God, geef ons dit leven en dit sterven,
Dat meer dan leven is.

Ziet: van de Teekens van God bloeit de Tijd
Zóó vol als de avondhemel van de sterren,
Het Volk in trots en trouw gewijd
Breekt de volken, die zijnen weg versperren.

Mijn hartelied: loof des Volks helden,
Zij zijn gelukkiger dan wij,
Die Wachters waren van de Velden,
En stierven trotsch en vrij.
Maar 't Land is niet voor 't Volk verloren,
Dat zóó zijn trotsche Zonen geeft,
Weder zullen ons Land en Stad behooren,
Want de Ziel van het Volk is in Vrijheid herleefd.

Jeruzalem

Door de nacht hoor ik uw stem,
 Stad van mijn Land: Jeruzalem:

Toen ik nog een blijde Knaap was
 In mijn Moeders veiligheid,
 Toen mijn waken en mijn slaap was
 Hare liefde en heiligheid.

Op elk getij, bij vreugd en klacht
 Werd gij getrouw gedacht.

Want de tocht van het Joodsche Jaar
 Is het herdenken van den Tocht
 Dien ons Volk ging, duister en zwaar
 Waar elk volk ons te fnuiken zocht
 Met mild beleid of fel geweld,
 Benard in de stad of verdreven door het veld.

Want al de volken zijn gestorven,
 Die met ons Volk jong zijn geweest,
 Geen heeft als wij den Roem verworven
 Die tijden tart en wreed geweld niet vreest.

Egypte een naam. En Tyrië
 Verwoest en woest Assyrië.
 Edom, Amalek, het stout Babel:
 De wind van den Tijd blies hen weg als droom en fabel
 En wij herdenken, als de dagen stijgen
 De lente van Holland bloeit diep en klaar,
 Hoe Egypte ons met haten en met hijgen
 Dreef tot den bouw van steden, trotsch en zwaar.
 Dreef tot het bakken van de tichelsteenen
 Nimmer geteld, maar nimmer ook genoeg,

De drijvers slaan, de droeve dervers weenen
 Elken dag laat en elken ochtend vroeg,
 Tot de Tien Wonderen hebben gebroken
 Hun ban en vreugd heeft al leed ruim gewroken.
 Met goud, met zilver, met een bonten buit
 Togen dienaars rijker dan meesters uit.
 En dit herdenken, is het niet beleven?
 Ik-zelf ben slaaf in Egypte geweest.
 Ik-zelf ben met de rij-zweep voortgedreven
 Wreed als rakkers drijven achter een beest.
 Herdenken is beleven. Geen dag blijder
 Dan het gewijde voortij van den Seider:
 Wanneer wij wijn donkren uit zilvren beker
 En spraken Vaders vrome bede na:
 'Heden in Holland, met Gods wil weldra
 Te Jeruzalem, onvervolgd en zeker'.

Want op ieder getij, bij vreugde en klacht
 Stad van mijn Land, werd gij gedacht.
 Eer ik U dan, Jeruzalem, vergete,
 Vergeet ik mijne Moeder en mijn Jeugd.
 Waar wij rusteloos dolen of in vrede zijn gezeten
 Wij gedenken u, Stad, in weemoed en in vreugd.
 De tocht van 't vrome Joodsche Jaar
 Gaat van verlangen en herdenken zwaar.

Feest voor 't Ontvangen van de Wet
 Een rouwdag om 't beleg geslagen,
 Rouwdag, wanneer na een en twintig dagen
 Op uw gewijden grond, de voet der heerschers werd gezet.

En wij vieren: wanneer de dagen dalen,
 De herfst in Holland bleekt huiverend-stil,
 Met harte-beden en vrome verhalen
 Den Maand der Feesten naar Gods heilgen Wil.

Den Nieuwjaarsdag, wanneer van ieder leven
 De ramspoed of de voorspoed wordt beschreven,
 Dag der Verzoening, Zegel op elk Lot,
 Het bloeiend Feest der broze looverhutten,
 Die het Volk veilig in vroomheid beschutten,
 Zoo mild en teer, de Dagen der Inwijding
 Herdenkend hoe het Volk bij zijn bevrijding
 In de heilige hoven van zijn Tempel
 Nog slechts één oliekruik vond met een ongeschonden stempel.

O, Dagen van mijn vrome jeugd,
 Stad van mijn Land, bij leed en vreugd,
 Bij voorspoed en bij overmacht
 Getrouw gedacht.

Eer ik u dan Jeruzalem vergete
 Vergeet ik mijne lippen en mijn tong;
 Was ik niet naast mijne Moeder gezeten
 Wier stem naar mijn stem de gebeden zong.
 Ter tafel aan het milde maal
 Tot uwen lof in uwe taal.
 En met mijn Vader, elken dag drie malen
 Stond ik naar u, in vroom gebed gekeerd
 En in de schoonste van al schoone talen
 Heeft mijn hart zich voor u biddend, verteerd.
 Mijn Vader was mijn Meester, en ik leerde
 Van hem onze Taal als een baren schat,
 Geen man, die machtiger het goud begeerde,
 Dan ik verlangen naar zijn Woorden had.
 Ieder woord heb ik geduldig veroverd.
 Getrouwe tucht heeft mijne jeugd bezielde,
 Hoe vaak door de gewijde Taal betooverd
 Heb ik geweend en snikkende geknield.

Hoe werd al mijn verlangen
 Vervuld in uw gezangen,
 Mijn Vader was mijn Meester en ik leerde
 Van ons trotsch Volk het wislend lotgeval:
 Hoe de kans goed lag, hoe de kansen keerden,
 Hoe vijand dreef, tuchteloos zonder tal.
 Het leven van de vrome Vaders,
 Van kloeke dulders, van verraders,
 Van stedendwingers en van stedenstichters
 De sterke helden van het Volk en zijn ontwrichters.

En zoo vaak, tusschen waak en slaap,
 Lag ik droomend, een vrome Knaap.
 Moeder, Stad van mijn Land, laagt gij niet wakker,
 Eeuwen lang in één blinden nacht?
 En ziet ge uw Volk niet zwak en zwakker
 Tot ramp en rouw gebracht?
 Gij staart naar het Noorden
 Rusland: waar men 't Volk vermoordde.
 Gij staart naar het Westen
 Waar vergaan de late resten
 Van het Volk in wederstand
 Tegen ieder land.
 En door den nacht zag ik uw blik
 Starend, onbewogen.
 Geen vreugd meer en geen schrik
 In uwe leeg geweende oogen.

Moeder: zijt gij niet jong geweest
 En Gods gewijde Bruid?
 Gingen niet voor landspel en feest
 Uw volken in en uit?
 En werd niet in uw open poort
 Het Heiligst Recht gehoord?
 Waren niet uw wegen
 Weidsch van rijken zegen?

En nu? Verloren strekken uwe straten
En de wegen om u heen.
Uw zonen hebben u in angst verlaten
Elk volk bracht hen tot wreed geweene.

Met uw blindgeslagen oogen
Staart gij onbewogen
In den nacht der eeuwen uit:
O, Moeder, eens zoo jong, zoo schoon, Gods blijde Bruid.

En wakend in den donk'ren dag
Heb ik om man en macht gesmeekt
Die de ontucht van uw heerschers breekt
En uw Zonen herstelt in hun gerecht gezag.
Want ik was toen een vrome Knaap
In mijn Moeders veiligheid.
En mijn waken en mijn slaap
Was uw liefde en heiligheid.
Elk getij, bij vreugde en klacht
Heb 'k U, Jeruzalem, Stad van mijn Land, in trouw gedacht.

De pelgrim voor Jeruzalem

Ik trok door diepe dalen,
Maar weder wint mijn weg den hellen top.
Met hijgend ademhalen,
Houd ik mijn open lippen op.
Mij kust de wind, en kust de zon,
Als toen mijn leven zijn tochten begon.

Beneden bloeit het Oosten,
Een Stad, Jeruzalem, als witte bloemen teer.
Wat ik won, waar ik zwierf, waar ik poosde,
Tot u, Stad van mijn Land, keert mijne ziel aanbiddend weer.

Roepstem

Den Roem van het Hollandsche lied
Neem ik mee naar het Joodsche Land.
Mijn hart vergeet u niet,
Holland, mijn Holland aan het verre vaderlandsche strand.

Het land van mijn jeugd,
Het land van mijn manschap,
Van mijn peinzende droefheid, mijn juichende vreugd
Van al mijn verwantschap.

Al uw schoon vind ik zeker weer:
Wolken, water, zon en weide,
In ons land, dat mild en teer,
Zijn verdreven volk beidde.

En ik ga, gelijk wolken gaan
Wanneer de zon hen trekt,
Wie zal Gods roep weerstaan,
Die Zijn Volk wekt?

En ik ga, gelijk de dagen gaan,
Ik ga gelijk de nacht.
Wie zal er leven en weerstaan
Van zijn innigste leven de kracht?

Wat sterren bindt aan hun baan
De zon bindt aan zijn loop
Dat bindt den Dichter aan
Zijn Volk, Zijn Droom, zijn Daad en Hoop.

Mijn Volk, mijn Land, mijn Lied,
Hoe kunnen zij gescheiden?
Op de kentering van de Tijden
Houdt Holland en één land ons niet.

Twee duizend jaren,
Het is mij heden
Of het Romeinsche rot mij zelf verdreef.
Of mijn hart zelf heeft doorleden,
Heeft gebeden en gestreden
Tegen eeuwen van gevaren
Tot dezen dag van vreugd ik zijn herleving mee beleef.

Herleeft het Volk, herleeft zijn Stad,
Herleeft zijn zingend Lied,
Wij hebben in den vreemde velen lief gehad,
Maar thans houdt Holland ons en één land houdt ons niet.

Wat wij herdenken, wat wij vergeten,
Wij willen veilig zijn,
In 't eigen land voor 't eigen huis gezeten,
In een eigen lied mijmeren van vreugd en pijn,

De roem van Hollands lied,
Was van mijn hart de volste vreugd,
Maar heden zoekt mijn hart den Roem van Holland niet,
Mijn begeeren? 't Hebreeuwsche lied, dat ons Volk weer verheugt.

Gelukkig feest

Dit is wat mijn hart zocht: wind door de boomen,
En schaduw van de zoele speelsche zon.
Wij zijn, gasten, hier uit de stad gekomen
Voor 't feest, omdat de vakantie begon.

Buiten. De tuin rijker dan één theater,
En 't leven schooner dan één schouwtooneel.
De boomen hoog en zwaar van zwellend water,
De bloemen veel: rood, blauw en brandend geel.

De jongens: vol verlangen zijn zij allen.
De besten krijgen straks hun prijs en lof.
Voor 't werk in school, in kas in de stallen,
Op de open akker, in den bloemenhof.

Open het Feest: de Heeren spreken Engelsch,
Zij spreken rijk Hebreeuwsch, zij spreken Fransch.
Ik bewonder verteederd al die bengels
Zoo kloek-gebruind in zonnebrand en glans.

En in de schaduw bouwen daar de tafels,
Straks voor de gasten, witte en roode wijn,
Paarlende druiven, room en broze wafels,
Amand'len als in geen land zoeter zijn.

O, mijn Volk: hier herleeft uw Heilig Land,
Dichters van Israël, hier leeft uw lied,
Hier bindt één taal harten in vasten band,
Breekt banloos dwalen ons de voeten niet.

Jeruzalem: hoe heb ik daar geleden,
Mijn hoofd gelegen op den Tempelmuur,
En getwijfeld.... verhoort God onze beden,
Reikt Zijn Eeuwigheid ons het Eind'lijk Uur?

En in het leed heeft mijn Lied zwaar gezwegen,
Hoe zal het zwijgen, waar de volle wind
Door boomen breekt, waar hier de zon een zegen
Van licht en schaduw door de takken spint?

God heeft verhoord: Zijn wind waait door de boomen,
O, Hart van Israël, hoor naar Zijn Stem:
Het uur van de bevrijding is gekomen
Voor 't Heilig Land en voor Jeruzalem.

Wel valt het wreed, het eindelijke wachten,
Liefde en verlangen meten ieder uur.
Mijn Volk, bewaar geduldig al uw krachten,
Geen rijke vrucht rijpt zonder tucht en duur.

En gij, die knapen waart in de enge steden,
In de enge straten, hier zijt gij herbloeid.
Het Joodsche bloed stroomt weer sterk door uw leden
Wijl heel een zomer in uw oogen gloeit.

Gij zijt in tucht wedergekeerd tot de Aarde,
Wie werken wil, vindt rijker dan één Stad
Hem geven kan, in de bloeiende gaarden
Aan moed en macht, aan onbesomden schat.

En wie den dorren grond hier weer zag breken
In één weelde van water en geplant,
Die weet, wat wij tot in de dorste streken
Weer zullen maken van ons Heilig Land.

En als wij twijfelen.... ziet in hun oogen,
Van deze Knapen, ons hoopvol geslacht.
Ruik den grond vochtig, voel hoe van den hoogen
De schaduw strijkt met zoele, koele pracht.

De wind kust mijne wangen mild en teeder.
Ik voel het water woelen in den grond.
Zoo waar God leeft, zoo waar wij leven, weder
Wordt ons Volk hier een volk vroom en gezond.

Al onze knapen als de blijde knapen,
Die hier wachten hun prijs en hunnen lof.
Open van oog, hun leden kloek geschapen.
En heel ons Land zal zijn als deze Hof.

Van schaduw rijk en vol van wellend water,
Van bloemen bont, rood, blauw en brandend geel,
Het Heilig Land schooner dan één theater
En ons leven schooner dan schouwtooneel.

Als gij, mijn Volk, keert tot uw vrije velden,
Als gij keert tot der aarde moederkracht,
Het schoonste, dat uw Profeten voorspelden
Vervult gij door vroomheid en vaste macht.

Keert tot uw velden, o, bezwaarde zwervers,
En valt het eindelijk wachten u lang,
God weet uw tijd. Eens kust den droeven dervers
Schaduwwind van 't Heilig Land mond en wang.

Keert tot uw Volk met uw lied, Joodsche Dichters,
Alleen hier vindt uw Lied een eigen aard.
En gij, Knapen, onze Zonen en Stichters,
U looft mijn lied in uw bloeienden gaard.

Het eerste joodsche schip

De zee ligt open. Heel de lucht licht open.
 Wij staan in sidd'rende spanning geschaard.
 Het eerste schip zal straks van stapel loopen,
 Geeft God het goeden gang en vrije vaart?

Ons eerste schip, een wereldwijde vloot,
 Zal wind en water weer voor ons veroveren.
 Joodsche matrozen stout in storm en nood,
 Mogen al makkers met hun moed betooveren.

Hoe zingt het door mijn lied: Joodsche matrozen,
 Zij vreezen niet, waar de stormvloed begint.
 Op hun donk're wangen bloeien de rozen
 Van zon, van regen, van den ruimen wind.

Wij ploegden 't land, wij ploegden 't wijde water
 Onder sterren van allen weidschen stand.
 Verder dan één vriend, verder dan één hater
 Haalden wij schatten uit elk heerlijk land.

Toen Israël zegende zijn twaalf zonen,
 Zegende hij Zebulon niet het minst,
 Wiens mannen langs het wijde zeestrand wonen,
 Vinden een wereld open voor hun winst.

En Salomon zond zijne wijde vloten
 Oostwaarts heen, oostwaarts, om schatten van goud.
 Wij voeren, waar de stoutste der genooten
 Ver van 't land het woelend water mistrouwt.

Toen wij weer in Egypte machtig waren,
 Zonden Joodsche reeders een Joodsche vloot,
 Met Joodsche manschap, over wijde baren,
 Naar 't rijke Rome met vruchten en brood.

Wij ploegden 't land, wij ploegden 't wijde water,
Onder al sterren, onder elke lucht,
Den vriend beschuttend, voor geen wreeden hater
In lagen of in open strijd beducht.

Gelijk 't land zullen wij weer 't water ploegen.
Niet om de winst verheugd, maar om 't bedrijf.
Waar de vaders in barre banschap zwoegen,
Worden de zonen stout van ziel en lijf.

Wij leden eeuwen van wreede verdrukking.
Nog zijn wij niet gebroken door hun haat.
Dichter van mijn Volk, in ééne verrukking
Bind ik dit schoon in rijm en rijke maat.

En als een Vader zijne zonen zegent,
Zegen ik 't eerste schip der Joodsche Vloot.
Waar door stormtocht gebroken zeeschuim regent,
Vindt het veilig zijn vaart door nood en dood.

God moog het zegenen en het behoeden,
Menig rijk jaar langs menig wijde baan.
Waar zeeën breken en de stormen woeden,
Is geen schip, dat Gods wegen ging, vergaan.

De zee ligt open. Heel de lucht ligt open
Wij staan in één teed're spanning geschaard.
Het schip, van zooveel harten 't blijde hopen,
Zoekt wind en zee, vrijheid en volle vaart.

Het rijke water

Men zegt: als de Jobsbron over zijn randen
De weelden van het wellend water stort,
Dat dan de zomer voor al onze landen
Met schatten van oogsten gezegend wordt.

Nog rijker, als de beek Mamilla stroomt
Met de Sultansbeek naar het Hinnomdal.
Dan brengt de zomer zegen overal
Van honing zoet en van melk zwaar geroemd.

O, dezen winter: zooveel donkre dagen
Stond de regen strak tusschen aarde en lucht.
En de wind sloeg met wild-woedende vlagen
De zware wolken op verwarde vlucht.

Wij luisterden naar het vallend geklater
Van 't water over 't dak en door de goot.
Zóó rijk als de winter ons van zijn water,
Zoo rijk geeft ons de zomer van zijn brood.

Gij weet niet, hoe de zomer hier kan branden
Maanden lang slaat de strakke hitte neer.
Geen late regen? De gebarsten landen
Geven aan oogst niet eens hun zaaisel weer.

Wij klagen niet. Uit donkre dagen bloeien
De rijke zomerdagen op hun hoogst.
Als de bronnen des winters overvloeien
Vloeit des zomers het land over van oogst.

Het winterwater welt. Het rijpe koren
Vloeit rijk als water in herfstige schuur.
Wij zien het land in één geluk verloren
En onze vreugd gedenkt elk donker uur.

En ieder donker uur doet ons gevoelen,
 Hoe rijk de zomer hier kan zijn aan zon.
 Laat het water diep in de beken woelen
 En klaterend zich breken uit de bron.

Zal dezen winter de Jobsbron zich breken
 In overval van water naar het dal?
 Of de beek van Mamilla met de beken
 Des Sultans zich schuimend vereenen zal?

Des nachts: ik lig met wind en regen wakker,
 Of heb ik van wind en regen gedroomd?
 Wat hoor ik? Achter ons huis over den akker?
 Is het de beek van Mamilla, die stroomt?

Het is de beek. Des ochtends bij 't verklaren
 Der donkre uren zie ik zijn rijk geweld.
 God geeft geluk. Een oogst, genoeg voor jaren
 Zegent in één jaar het heuvelende veld.

Later komen van Silwan de Arabieren,
 Zij vieren feest in blij-gebonden vreugd.
 De Jobsbron breekt zijn water als rivieren
 Naar het dal, zwaarder dan het de oudsten heugt.

Het land geploegd. Al langs de smalle wegen,
 Als de zon schijnt, ziet men de zaaiers gaan.
 Gelijk de winter ons geeft van zijn regen,
 Geeft ons de zomer van zijn ruischend graan.

II

Dagen lang heeft de sneeuw in ban geslagen
 Straten der stad en banen van het veld.
 Nu luwt de lucht, de zon schijnt, wijl in 't vlagen
 Van zachten lentewind de sneeuw versmelt.

Wij zullen gaan. Uit de stal staan de paarden,
Verheugd voor den eersten lentetocht, klaar.
Wij ruiken de gisting der geurende aarde,
En 't hart valt ons (is 't vreugde of droefheid?) zwaar.

Waar 't Kidron en 't Hinnomdal samen komen,
Zullen wij gaan naar de brekende bron,
Wij zullen het woelend water zien stroomen
Als levend zilver in de zilverzon.

Adil Effendi: met hem opgezeten
Rijd ik zóó licht, als reed ik door mijn jeugd.
Aan de zwaarte der dagen, die traag sleten,
Meet ik de blijheid van ons beider vreugd.

En stappend hebben wij de stad verlaten,
Langs het bonte leven der Jaffapoort.
Wij dalen. Hoor: van de versleten straten
Wordt al minder en al minder gehoord.

Het dal. Diepe stilte houdt ons bevangen,
Waardoor de zon zijn blijde zijde spint.
Wij ademen verlicht. Langs onze wangen
Vaart weelde van den warmen lentewind.

Hier in het wonder van geurende tuinen
Bloeit het wonder van de brekende bron.
De vruchtboomen, met hun ontloken kruinen,
Openen zich als één bloem naar de zon.

Hier is de bron met zijn zwaar-kloppend wonder.
Het water breekt als het bloed in mijn hart.
Opslag en neerslag. Het dringt schuimend onder,
En schuimend boven, bont van wit en zwart.

Wie smeedt het zilver van het smijdend water?
 Wie smeedt het zilver van de stralen zon?
 Eén zijn in 't werk land en water. En later
 Is één in 't brood, de macht van zon en bron.

Wij proeven in den wijn den weidschen zegen,
 Dien de druif zich uit zon en water zet.
 En onze lippen, tot den kelk genegen,
 Wijden den wijn te voren met gebed.

En mijmerend, in één geluk gevangen,
 Beleef ik, wind, zon, water, als een droom.
 Mijn hart, dat als de bron klopt, stuwt zijn zangen,
 Gelijk de bron zijn beken sterk van stroom.

III

En in den nacht: weer lig ik luistrend wakker,
 Maar stil zijn nu de regen en de wind.
 Terwijl achter ons huis over den akker
 De beek van Mamilla zijn stroomen rint.

Ik droom. Ben 'k wakker te Jeruzalem?
 Of droom ik wonderwakend te Amsterdam?
 't Is alles één. Mijn Volk, u roept één stem,
 In alle steden, die ook tot mij kwam.

Amsterdam, Jeruzalem: 'k heb gelaten,
 Daar niets, dat ik hier niet schooner gewon.
 Waar bloeien vruchtboomen langs uwe straten?
 Waar breekt te Amsterdam een hartrijke bron?

De bronnen roepen ons. En de open akker
 Roept naar zijn volk onder de milde lucht.
 In ons land is leven voor elken makker,
 Die leven wil en 't naakt werken niet ducht.

Leven en werken: waar de bloemendalen
Zoo rijk zijn als de wegen van een droom.
In 't eigen land in vrijheid ademhalen,
Het water breken uit den eigen stroom.

Een eigen taal. Weer de eigen Joodsche dichters,
Amsterdam, Jeruzalem, door de nacht,
Mijn Volk, roept het Land zijn zonen en stichters,
Wier sterke wil één overwinning wacht.

In den morgen¹⁾

De madeliefjes nog in diepe rust,
 Gesloten en naar den grond neergebogen.
 Geen koele dauw heeft hen vannacht gekust.
 Wind noch regen hebben de lucht bewogen.

Maar 't jonggesproten gras heeft aan zijn toppen,
 En menig blad heeft aan zijn teeren rand
 Een weelde van heldere waterdroppen
 Naar buiten geperst uit de volle plant.

De vogels staakten al hun morgenkoor.
 Want zij slaan reeds af tusschen drie en vier.
 Alleen de schildvink houdt zijn lied nog door.
 En jonge, bonte spechten vol getier

Zoeken hun voedsel in 't abeelenloover.
 Koolmeezen vliegen op hun tieren af
 Want voor de meezen blijft altijd wel over
 Van een boom, die den spechten voedsel gaf.

Merel en lijster aan het fourageeren.
 De boerenzwaluwen hoog in de vlucht,
 Die vliegend, nog hun liedje kwinkeleeren,
 De zon breekt door de luwe morgenlucht.

De geuren van den nacht tusschen de boomen
 Van vlier en 't geitenblad als specerij.
 Wanneer de zon straks hooger op zal komen
 Voegt zich spar en acacia daarbij.

1) Jac. P. Thyse in de Amsterdammer (Oude Groene) van 19 Juni 1920.

De kamperfoelie, vóór de dag ontloek,
Heeft zijn bloemen gezet in teedre wacht.
Nu begint, bezig, de papaver ook
Met het openen van zijn bloemenpracht.

Zij stonden al gisteren-avond klaar,
Rechttop, hun kelkblaadren kleurend gescheurd,
Als onveranderd heel den nacht door, maar
Nu wordt fel en snel hun wonder gebeurd.

De saamgekreukte kroonblaadjes ontvouwen.
Zij scheuren al hun kleine kelken los.
Wit, geel en rood. Rondom de stempels bouwen
Honderden meeldraden hun donkren bos.

Tot eindelijk al de bloemen wachtend strekken.
En met hun bestoven meeldraden staan.
Dan zijn de blauwe beemd-ooievaarsbekken
Ook aan 't gewijde liefdewerk gegaan.

Zij slaan een kroon van vijf bladeren open,
De donkerblauwe helmknoppen nog dicht.
Een roode barst komt er over geloopt.
Het driftig stuifmeel dringt zich naar het licht.

Stralende rust. Dan gaan de bijen zoemen,
Een aardhommel: prachtig zwart, wit en geel.
Hij woelt en werkt in de papaver-bloemen
En zamelt zich vol van het stuivend meel.

Honingbijen, die van elke bloem weten
Waar hij zijnen honing verstoken geeft.
Hun tong dringt door alle teedere spleten
In 't werk waarbij de bloem en de bij leeft.

Een spin, die met pooten als bladernerven
 Zich op de hoofdnerfen van een blad zet.
 Het leven, dat slechts leeft door te doen sterven.
 List, die zich tegen listigeren wet.

Open bloemen, en 't leven der insecten.
 De Dag bindt alles tot één werk, één plicht.
 Maar wat het leven ook tot leven wekte,
 Het madeliefje houdt zich angstig dicht.

Nu begint ook het dagwerk van de grassen.
 Kropaar en reukgras, zonder veel vertoon.
 Maar die de kenners met een bloei verrassen
 Niet minder dan de bonte bloemen schoon.

Kropaar en reukgras wappren hun meeldraden.
 Gespreid de bloempakjes van iedre aar.
 De wind, die de aren schudt, vaart welbeladen,
 Van stuifmeel en van ochtend-geuren zwaar.

Zes uur. 't Ochtendleven is doorgelopen
 Het laatst van alles in de hageroos.
 Alleen de madeliefjes gaan niet open,
 Stout in den winter, in den zomer broos.

II

Gij denkt, dat ik al dit bloeiende leven
 Des zomers in mijn Hollandschen tuin zag?
 Neen: ik las wat een ander heeft geschreven
 Over zijnen tuin in den vroegen dag.

Alles, wat hem te Bloemendaal bekoorde
Een man, die nieuws in ieder leven ziet,
Las ik te Jeruzalem en zijn woorden
Schikten zich in mijne ziel tot dit Lied.

Omdat ik van verlangen voortgedreven
Naar Jeruzalem Holland nooit vergeet.
Zij zijn in mijne ziel te saam geweven
Als inslag en schering van mijn wit morgenkleed.

Een joodsche tentoonstelling

Een joodsche tentoonstelling (Het verdwijnend Ghetto)

Hollandsche vrienden toonden toen hun schat
 Van kunstvol werk uit het ver vaderland,
 Zoo menig Joodsche jongen vast van hand
 Met kloppend hart maakte in de Heilge Stad
 Op de school van Betsalel 't schoon gereed
 Tot Roem van ons Volk, sterk na de eeuwen leed.
 En zwerver kwam ik, dien zijn voeten voerden
 Tot vreugd, vanwaar men nooit naar vrede keert,
 En 't Lied herdacht, hoe zooveel schats ontroerde
 Mijn hart door wroeging en wanhoop verteerd.
 Een blijde toekomst bloeide voor ons open
 Bij 't schouwen van zoo menig schoonen schat:
 Een eigen leven rijk aan liefde en hopen,
 Eigen Taal, eigen Leer en Land en Stad.
 Niet langer hier geduld en daar verdreven
 Oovral vreemd aan der Volken innigst leven.
 En thans? Weer wordt een schat van schoon vertoond,
 Niet Droom van Toekomst hartstochtelijk begeerd,
 Maar Daad van vroom Verleden, dat zich keert.

De Wijk, waar ons Volk eeuwen heeft gewoond
 Bij smal bestand van dagelijkschen handel,
 Maar duldend steeds in wisselenden wandel,
 Wordt door de felle sloopers neergeslagen.
 Menig moe Man, die schaars zijn Wijk verliet,
 Ontruimt zijn steeg, verbitterd van verdriet,
 En kind'ren, als een bleek bloeisel verkwijnd,
 Herbloeien in hun open lichte dagen,
 Het Leven streeft: een oude Wijk verdwijnt.
 Is het geluk: bevrijding uit verenging?
 Is het gevaar: bedreiging met vermenging?
 Geluk, gevaar, wij dragen vreugd met zorgen,

Geen peinzende avond, dat ons leed niet heugt,
 Maar ook: wij dragen trotsch, elk nieuwe morgen
 Wacht ons met werk en in het werken vreugd.
 En vrienden vieren nu met schoonen schat,
 Verdwijnen van die Wijk gelijk een Stad.
 O, kloeke schat van 't vroom, heilig Verleden,
 In 't kleinste voorwerp viert zich volle kunst,
 Hoe wonder, dat een Volk zoo fel vertreden,
 Zóó veel schoon won bij der tijden ongunst.
 Mijn blijde blikken dwaalden zooveel uren
 Langs meubelwerk, langs zilver, goud en kant,
 Langs prent- en etswerk, langs de bonte muren
 Waar weelde van zijde en van weefwerk spant.
 En met mijn blikken dwaalden mijn gedachten:
 Wij hebben veel gezworven, veel geduld.
 Hebben wij niet, boven ieder verwachten
 Onzen plicht aan kunst en kennis vervuld?
 En nu bepeinst mijn lied met kalmen lach
 Wat mijn oog zooveel dwalende uren zag,
 O, mocht mijn lied uw milden zin ontroeren
 En u nogmaals langs onze schoonheid voeren.

Een felle prent; hoe greep de stoute schilder
 De schoonheid van een Straat in zonnelach,
 En daar een teekenaar, die stiller, milder,
 Met peinzende blikken zijn Stad bezag.
 Hier heeft een man het schoon van kade en straten
 Gevangen op fijn-gevoelende platen,
 En wint prenten als ets en schilderij
 Zoo teer van licht, zoo schuw van mijmerij
 De weemoed van de regen-droeve huizen,
 't Woelig licht in 't water onder de sluizen,
 Het Leven, fel van liefde, fel van haten,
 Een smalle wal, een kalme watergracht
 Bij 't zonnig bloeien van den lentenacht:
 Mijn hart, in toover van schoonheid gevangen,
 Hoe wordt hun pracht de pracht van uwe zangen.

De sloopers breken, maar hoog-ongebroken
 Bouwen daar de drie trotsche Synagogen
 Aan 't Plein, waar weidsch de zomer is ontloken,
 En de ochtendzon brandt door de boomenbogen,
 Wanneer de vromen opgaan ten gebede.
 En de avond daalt met zijnen kalmen vrede
 Bij 't zonnig licht van ster en zilvermaan
 Wanneer zij weer ten nachtgebede gaan.
 Stout bouwt het Huis der Joodsche Portugeezen
 Gelijk de Tempel twintig eeuw voor dezen:
 Zijn binnenbouw, zijn hof en bijgebouwen.
 Muren, waarop verdedigers vertrouwen.
 Avond. Treedt in: bundels van kaarsen bloeien
 Als rozen in heiligen hemeltuïn,
 Zoo wit, zóó stil, hun sidderlichten vloeien
 Tot zilverschaduw en tot schaduwbruin.
 Vorst Rembrandt vond in deze Synagoge
 Heiligen lust voor zijn ziel diepbewogen.
 Aan de overzij bouwen de beide kerken
 Der Duitsche Joden: moede van mijn werken,
 Moede van lust en van verboden zin
 Keerde ik gestild met mijnen Vader in.
 En weer een vroom kind naast een trouwen Vader
 Kwam ik het geluk van het dienen nader.
 O Ziel, verloren in huivrenden lust,
 Uw onrust vindt bij bede en boete rust,
 Met leed des mans, met van een kind de vreugd
 Herwin ik weelden van mijn vrome jeugd,
 Als de gebeden zingen, zingt mijn lied,
 Al reikt mijn pracht tot hunne prachten niet.

Overall heeft Joodsche weldadigheid
 Gestichten aan behoeftigen gewijd:
 Voor droeve dervers, voor geslagen armen,
 Die brood en woning zoeken en erbarmen,

Huizen voor meisjes- en voor jongens-weezen,
 Die vóór 't Leven den Dood reeds leerden vreezen.
 Eerder dan 't Leven kenden zij den Dood.
 Eerder dan volle vreugd kenden zij nood.
 En als de weezen langs de straten gaan,
 Met hunne kleederen van wit en zwart,
 Ziet menig Moeder hare kinderen aan:
 Heur oogen sidderen en beeft haar hart.
 En ik.... mijn lied wordt gegrepen van smart,
 Mijn hart bonst in mijn keel donker en groot
 Als 'k aan mijn Moeder denk en aan haar dood.

De bonte pracht van het Joodsche volksleven
 Doet het hart van menig kunstenaar beven.
 Van fijnen teekenaar, van fellen etsers,
 Van mijmrenden schilder en snellen schetsers.
 Maar schoonst van allen werkt de beeldjesbakker.
 Zijn hand greep vast, mocht zijn hart heerlijk beven,
 Den karrenkoopman, op winst fel, geslepen,
 Den fellen zwerver, den geslagen rakker,
 Den kloeken werker en den vrijen makker,
 Oude vrouwen, verkommerd in hun schouder
 Wanneer het leven stiller wordt en kouder,
 Den kalmen vader, voor zijn gezin wakker,
 De doode steen heeft hun leven gegrepen,
 Maar ook: hun leven greep den dooden steen,
 In Schoonheid worden dood en leven één,
 De kunstenaar in zijn hartstocht bezonnen
 Heeft eeuwigheid uit tijdelijkheid gewonnen.

En langs de wanden bouwen de portretten
 Van hen, die wijs waren in recht en wetten,
 Bij vrienden bemind, bij vijand vereerd,
 Wier vasten wil vrees noch winsten verzetten
 In vroomheid dienend, in wijsheid volleerd.

Troosters van zieken, godgewijde zangers
 De kloeke daders en heilige drijvers,
 Minnaars en haters, dichters en verlangers,
 Verdiepte denkers, kalme wetenschrijvers,
 Mannen van mijn Volk, smal in tal en macht,
 Maar der meesters heerschers door vrome kracht.
 Gij Volken, in uw jeugd of in uw grijsheid,
 Is uw schoon hartstochtelijker dan ons schoon,
 Is uwe wijsheid beter dan de wijsheid
 Die mijn Volk won door eeuwen haat en hoon,
 Zijn uwe Dichters trotscher dan de Dichters
 Van mijn Volks vreugd, Van mijn Volks hoop en haat,
 Zijn uwe Daders kloeker dan de Stichters
 Van zooveel schoon in menig wreeden Staat?
 Neen. En hartstochtelijk vieren mijne zangen
 De weelden van hun hopen en verlangen.

O, vroom verbond van kunst en heiligheid,
 Ziet, ieder ding aan heilgen dienst gewijd,
 Voor feesten, herdenking en blijde zede,
 Dient in zijne wijding de Schoonheid mede,
 Dit is het wonder door geen volk volbracht,
 Een Volk vernederd zonder staat en macht,
 Door elk ontrecht, door elk in spot vertreden,
 Viert in zijn kunst een ongebroken kracht.
 Ziet: Sabbathlampen in koper als goud,
 In zuiver zilver, en hoe schoon gebouwd,
 Eerst in de ziel van den heiligen werker,
 Dan bouwt metaal het schoone droombeeld sterker,
 En rankt de Lamp gelijk een bloemenkrans:
 Zes Dagen bloeien in den Sabbathglans.
 Heilige Sabbath, mijn beminde Vriend,
 Uw gezegend licht maakt de blinden ziend,
 Uw brood voedt verzwakten, uw zoete wijn
 Stilt in het bloed de sidderende pijn.

Al mijn hartstocht, mijn ongetucht verlangen
Wijken voor de teedre macht van uw zangen.
Zoo menig vrome vrouw hief hare handen
Wanneer het licht van deze lampen brandde,
Gelijk mijn Moeder met de heiligheid
Van 't zilverlicht den Sabbath heeft gewijd.
Mijn Vader schonk den wijn over de randen,
Van zijn beker, teeken van overvloed,
Met licht en liedren werd de dag begroet,
Die zwervers koning maakt in alle landen.
Licht en liederen vind ik immer weder;
In mijne ziel, verdwaald door duisternis,
Als Sabbathzangen zijn de liedren teeder
Waarin mijn hart beklaagt zijn droef gemis.
En ieder feest en iedere herdenking,
Dagen van heerlijkheid, dagen van krenking,
Ziet: met schoon geraad worden zij gedacht:
De Seiderschotel ten dienst in den Nacht
Van de Bewaring, toen God onze wreker,
Egypte in het wreed hart trof, diep en zeker,
En zijn verslaafd Volk tot de Vrijheid bracht,
Ziet: de Omertafel, waarmede men telt
De Zeven Weken, dat op Isrels veld
Het gave zaaigraan rijpt tot volle vracht.
Bazuinen, die met klank hartdiep en klaar
Heilge Wijding geven aan het Nieuw Jaar,
De Zilveren Doozen, kunstvol gedreven,
Voor de Cederappels, biddend geheven
Met de beekwilgen en den palmentak
Bij 't vieren van 't verblijd Loofhutenfeest
Wanneer wij vroom herdenken hoe Gods Macht
Onze macht in woestijnen is geweest,
Toen 't mokkend Volk in zijn vertrouwen zwak
Toch werd behoed onder een rieten dak,
Maar schoonst van al: de goudkoperen luchters

Voor acht lichten op het Inwijdingsfeest,
 Mijn Droom bespeelt niets zóó schoons en zóó schuchters
 Als 't Heilig Licht voor mijn jeugd is geweest.
 Geen gewijd lied evenaart ooit de wijding
 Die 't sidderend licht bracht over mijn hart,
 Het vroom herdenken is mij tot verblijding
 Al viel schaduw van angst en hartstocht zwart.
 Toen ik een knaap was, als een zalig droomen
 Was 't peinzend waken bij 't geheiligd Licht.
 Vader herdacht de goeden en de vromen
 Wier denken bidden was, wier dienen plicht.
 En in mijn droom droeg ik den lichtdroom mede,
 Zoo rustig als mijn waken was mijn slaap,
 Daad noch gedachte schond mijn diepen vrede,
 Ik was dertien jaar en een vrome knaap....
 O, hartelied, bij jeugd en bij verleden
 Wijn niet geslagen, de Tijd roept elk man,
 De Tijd roept elk Volk, ons lot wordt volstreden
 Herwinne ons Volk, wat het niet derven kan.

Mijn Droom heeft uit. Heeft mijne zang ontroerd
 Uw milden zin en u nogmaals gevoerd
 Langs wat wij vertoonden aan vromen schat,
 Toen de oude Wijk viel en een nieuwe Stad
 Voor 't eeuwig-zwervende Volk werd gebouwd?
 Gelijk mijn peinzend lied in mijmering
 Toen langs de schouw der schoone schatten ging
 Die Hollandsche vrienden in trots vertoonden,
 De dracht van 't Land met droeve trouw berouwd
 Waar wij zoo stout en rijk als één volk woonden,
 In vroomheid dienend, in macht welvertrouwd.
 Maar beiden schoon: de Schouw van het verleden
 Dat zich schatten won in elk vreemd gebied
 En schoon de Schouw van het hartstochtlijk Heden.

Dat zijn Toekomst dagend in 't Oosten ziet.
Gelijk de zon daagt in 't gebroken Oosten
Daagt, als vrede doorbreekt, ons heerlijkheid,
Geen lied behoeft ons Volk dan meer te troosten
Ook ons hartelied wordt dan vreugdgewijd.
En thans? 'Gebroken ligt reeds het Verleden,
Doch de vrije Toekomst daagde nog niet'.
De Tijden kenteren, gebruik het Heden,
Voor het als ijdel water u ontschiet.
Wij, die op de kentring der Tijden wonen,
Weten de wankeling van ons bestaan.
Maar wat de Vaders duldden willen Zonen
Niet langer in ieder land ondergaan.
Zeg niet: 'Uw Zonen', maar zeg 'Uwe Stichters'.
Hun wacht de rust der zege na den strijd:
De kracht der Daders en de droom der Dichters
Verinnigen zich tot uw heerlijkheid.
Ook ik ben Dichter van mijn Volk, het Leven
Van mijn Volk is het leven van mijn lied.
Wat mijn hart mijn eigen Volk heeft gegeven
Geeft het genooten vreemder volken niet.
Wij zijn geslagen, mijn lied is geslagen.
Want ik heb geen andre macht dan de macht
Van mijn Volk en hun klagen is mijn klagen,
Mijn Lied is zijn stem en hun kracht mijn kracht.
Als wij weer Stad en Heilig Land verwerven
Wordt het hart van 't Volk met zijn Dichters één,
In hoop, in haten, in leven en sterven,
In lachen, in gebed en in gewezen.
Daders van 't Volk, herneemt uw kloeke daden
Dichters van 't Volk, herneemt uw heilig lied,
De Tijden kenteren, in trots beraden
Herwinnen Zonen der Vaadren gebied.

Jeugdroom

Jeugddroom

Mijn ouders waren beide vrome Joden.
 Ook ik ben eens een vrome Knaap geweest.
 Die vond geen wijder vreugde en nauwer nooden
 Dan dagen van vasten of vierend feest.

Na zooveel jaren sluit ik mijne zinnen
 En mijne ziel van 't woelend leven af.
 En ik gedenk alles met blij beminnen
 In 't Lied, de gave, die mijn God mij gaf.

Wij waren in mijn jeugd stille bewoners,
 Met smal gewin in eene kleine stad.
 Maar thans: de rijkste stad geeft mij niet schooners
 Dan ik toen kosteloos aan schatten had.

Winter. Wij zaten rond het milde vuur.
 De lamp spon rustig zijne gouden stralen.
 Zóó zalig als kinderen ademhalen
 Verging tot het avondmaal ieder uur.

Ik las in één gretig boek met mijn zuster.
 Omdat ieder van ons het gaarne las.
 Nooit las ik later blijder en geruster
 Dan toen ik het Kind van mijn Moeder was.

En mocht het buiten dan vriezen en sneeuwen
 Dat wegen kraakten en het ijsveld sprong,
 Ons bracht het boek over landen en eeuwen
 Waar strijd en vrede volken brak en dwong.

Lente: jaren lang vóór wij rustloos wisten
 Het wonder van lente en drijvende jeugd,
 Dreef door ons bloed, als door bloemen, een gisten
 Van zon, van wind, van eeuwig-vrije vreugd.

Dat zijn de dagen, dat de stoute knapen
Half-wetend, half willend naar school toe gaan.
De nachten, dat zij woelen. Of zij slapen
In droomen, die nooit uit hun ziel vergaan.

En zomer. Zalig gaf zomer zijn ruimte
Aan wie diep-aadmend zijn ruimte genoot.
Wij roofden van 't gebloemte en van 't gepluimte,
Van waterschatten uit rivier en sloot.

Wij gaven gretig onze ranke naakte
Aan 't water in het woelend buitenbad.
Wij zwierven door polders, waar de zon blaakte
Tot schaduw schemerde over onze Stad.

Het herfstgetij: wordt al verlangen stiller,
Gaan de mannen rustiger tot hun taak,
Versmalt de dag en grauwt het water killer,
Wie jong zijn vinden toch buit en vermaak.

Het fruit rijpt noodend bij de rijke boeren.
De haven ligt nog vol van wal tot wal.
Het graan staat zwaar. De volle wagens voeren,
(Wij voeren mede), hun schat overal.

En al die jaren: zij zijn saamgeronnen
Terwijl ik gedenk, tot één Eeuwig Jaar.
En 't Lied, Gods gaaf, gezuiverd en bezonnen,
Zingt al hun schoonheid, zinnelijk en klaar.

Ik schaam mij niet: ik ben een zinlijk makker
Met al zinnelijke knapen geweest.
Mijn jeugd was open als haven en akker,
Ik wist het niet, maar elke dag was feest.

Ik schaam mij niet. Wat zult gij u dan schamen,
Die zooveel schoonheid weervindt in dit Lied.
Het is uw strijd, uw hunkren, uw beramen,
Dat gij hier in eeuwig verbeelden ziet.

Uw zinnen zwerven, als mijn zinnen zwierven,
En als mijn ziel hunkert uw rilde ziel.
Of duizenden geslachten machtloos stierven,
Wat deert het u, die nog geen smart geviel.

Ik zie de jaren van mijn jeugd als de aarde
Zoo schoon als God in de eerste dagen schiep.
En 't schoonste, dat het lot voor mij bewaarde,
Breekt thans in mijn lied, uit der jaren diep.

Maar over de Aarde heeft God uitgemeten
De mateloosheid van 't hemelsch gespan.
Een Knaap: maar onbewust heb ik geweten,
Hoe elke vreugd de vroomheid dienen kan.

Ik was een Knaap. Geen Man heeft ooit gevonden
Wat een Knaap zonder het te zoeken vindt:
Zinnelijk blij zijn, zonder schuwe zonden,
Vriendschap, die zonder wreede wroeging bindt.

Eén Knaap vindt meer dan al machtige mannen,
Die machtloos zoeken naar schuldlooze vreugd.
Zijn zinnen begeeren uiterst gespannen,
Maar zijn ziel waakt veilig over zijn jeugd.

Een Knaap houdt (hij weet niet!) hemel en aarde,
Vroomheid en vreugd in één al-vast verband.
De Man, die weet, drijft uit zijn kindergaarde
Om rust rusteloos door elk rijker land.

Want was het winter, lente, herfst en zomer
Sabbath noch feestdag heb ik ooit verdaan.
Als vrome dienaar en verrukte dreamer
Ben ik door jaren van mijn jeugd gegaan.

Want mijn ouders waren bei vrome Joden,
En, zinnelijk, ben ik zóó vroom geweest.
Geen aardsche vreugden en geen aardsche nooden
Dieper dan vastendag en vierend feest.

O, wonder, dat nooit weerkeert in het leven,
Eenheid van vrome ziel en vrijen zin:
Dat is de jeugd, wie zou niet gaarne geven
Voor dezen schat al zijn maatloos gewin?

II

Ik zocht de vreugde van de vrije zinnen
Ver van de vroomheid, mijner Moeders schat.
Knaap, die dit leest, gij zult niet meer gewinnen
Dan ik toen gewon in landen en stad.

Heft vrij den wijn, ik heb den wijn geheven
In stouter vreugd bij 't ongebonden feest.
Een machtig vriend is mij toen wel het Leven,
Een machteloos vijand de Dood geweest.

Hoor nog de vreugde van spel en van wijn
Rinkelen door de maten van het Lied.
Gij kunt nog met uw vrienden zalig zijn,
Maar zaliger dan ik was, zijt ge niet.

De lach van mijn makkers lacht in de woorden
Van menig lied, dat menig vreugd bezong.
Ik ben de Dichter, wiens lied steeds bekoorde,
Die steeds tot vreugd, nimmer tot smarten dwong.

Ik heb de vreugd der vrienden opgenomen
 In de strooming van mijn hartstochtlijk lied.
 't Werd nieuwe vreugd voor hem, die zonder schromen,
 Waar de verrukking roept, verrukking ziet.

De lampen stralen. En stralen de woorden
 Minder fel in de hallen van mijn zang?
 Gelijk de wijn in mijne kelken gloorde
 Gloort in mijn lied, wat ik dorstig verlang.

Maar wat mij het liefst heugende is gebleven?
 Rijpe dauwdruiven in hun glazen schalen.
 Kent gij 't woord, waarvan het zacht ademen
 Meer bindt dan van 't hartstochtlijk lied het leven?

Soms is de adem van mijn liedren zóó teeder,
 Als de adem van een Moeder met haar kind.
 Een Knaap, die mijn lied leest, buigt het hoofd neder,
 En weet niet welken tocht zijn hart begint.

Zóó ben ik ook mijne tochten begonnen
 Een ochtend langs een zombloeiende baan.
 Van vroomheid vrij, op vreugde fel-bezonnen
 Ben ik door Nachten en Dagen gegaan.

En wetend, dat niet één meer heeft genoten,
 Zag ik als geen, den waanzin van de vreugd.
 't Werd wrang berouwd. Het werd bitter besloten.
 En ik verliet, wat toch steeds lokkend heugt.

Dagen en nachten heb ik doorgestreden.
 Mijn lied hijgt van mijnen verleden strijd.
 Een kramp valt over mijn geslagen leden
 Als ik dit leed weer gedenk of belijd.

Waarlijk: wilde ik mijn wroegend leed bezingen,
Voor zooveel wrangheid vond ik geen wrang woord.
Er zijn vreugden, er zijn herinneringen
Wier macht het gebed in hart en keel smoot.

Jerusalem: ik ging gelijk een vluchter,
Die zijn schaduw ontvluchten wil, tot u.
Dwaas, dat ik deed. Door nacht en dag geduchter
Verlokt de vreugd, die ik ontvluchtte, nu.

Dwaas: ik dacht te Jerusalem te vinden
Na zooveel vreugd, het lot van een vroom man:
De vroomheid, die hemel aan aarde binden
Ziel en zinnen zalig vervoeren kan.

En 't lot? Des nachts besluipt als een verrader
Verlangen en herinnering mijn bed.
Noch Moeders Leer, noch de zegen van Vader,
Die mij van hun teedre bekoring redt.

Des nachts: ik ga verlaten langs de wegen
Rond Jerusalem in hooploozen strijd.
Wie koos er immer tusschen vloek en zegen,
Die later niet wreed zijne keus beschreit.

Had 'k immer het pad der vroomheid verkoren,
Verlangen naar vreugde liet mij geen rust.
In onrust verwekt, in onrust geboren
Wil ik heiligheid en onheilgen lust.

Ik weet meer van het onheilig verlangen,
Dan één van de stoutste genietters weet.
Maar ook: mijn hart houdt heugnis van gezangen,
Waarin 't Lot zich beschreiend. zich vergeet.

O, Knaap, die dit leest, mijn lot is besloten
In 't Lied, dat zich snikkend voor u belijdt:
Ik heb alles, wat gij geniet, genoten.
En alles, wat ik ooit genoot, beschreid.

De roem van Amsterdam

De roem van Amsterdam

O, Stad, al was ik niet van uw geboorte,
Laat mij toch een van uwe Dichters wezen,
Die de pracht van uw grachten en uw poorten,
Uw havens en uw drukke kaden prezen.

Ik was een Knaap. Smal land en water scheiden
Amsterdam van onze stad aan de Zaan,
Van onzen Dam zag ik bij heldre tijden
Uw huizen en uw torenkerken staan.

Ik zag een vloot van breedgebouwde schepen
Stoomen of zeilen tusschen streek en stad.
Als wind en water stil waren, de slepen
Van schuiten gaan, langzaam langs 't waterpad.

En in den avond zag ik rood en verre
Den breeden gloed van uwen lampenbrand.
Boven een kleine Stad staan enkel sterren
En tusschen ons lag het slapende land.

Wat wist ik toen, o, Stad, van uw geheimen?
Wat wist ik van uw zonden, zoet en teer?
Van 't nachtgebed sprak ik de vrome rijmen
En legde mijn hoofd op mijn kussens neer.

Was ik een Knaap, ik was een rijke Droomer,
Menigmaal droomde ik van uw verre pracht.
Menigmaal heeft een zeiler of een stoomer
Mij droomverrukt over 't water gebracht.

En vaak: met mijne makkers op een wandel
Zag ik u dichtebij van eenen dijk.
Aan drukker water lag uw weidsche handel
Voor ieder open, en voor ieder rijk.

De schepen liepen, als tot u geroepen,
Van alle werelden met volle vracht.
En u gehoorzaam, trokken wijde troepen
Weer ledig uit. Uw handel was uw macht.

Het water woelend. De zon over 't water.
De breede streken van den Westenwind.
De stad in schemer-schaduw, wanneer later
De werkdag eindigt en de nacht begint.

Dan keerde ik onbekommerd met mijn makkers
Waar 't schemerde den dijk af huiswaarts heen.
Zaandam lag tusschen zijn weiden en akkers.
Wat dachten zij? Ik dacht aan u alleen.

O, stad, al was ik niet van uw geboorte,
Uw macht heeft mijn schoonste jaren beheerscht.
Langs gracht en straten, binnen uwe poorten
Genoot ik, wat geen Knaap vergeet, het eerst.

Toen mijn vader, des morgens in den zomer,
Mij plotsling verrast op reis medenam.
Klaar als een waker, verrukt als een droomer
Verliet ik met de boot den lagen Dam.

En 't water, dat ik vaak van ver gelegen,
Laag in de zon en vol van scheepvaart zag,
Streek onze boot vaneen in breede vegen,
Sloeg zijne vin vaneen met snellen slag.

In zon en wind stond ik vóór op den steven.
De stad kwam dichterbij, die kleurend gloeide.
Hoe fel genoot ik van het volle leven,
Dat aan de havenkaden open bloeide.

En héél de dag was een almachtig wonder:
Handel en wandel langs een breede baan.
Een lange dag. De late zon ging onder
Vóór dat wij weder naar huis zijn gegaan.

En sinds dien dag, o, Stad, waart gij mij nader
Met al uw onrust, uw rijkdom en pracht.
En ik zei niet aan moeder en aan vader
Wat ik aan droom en daden overdacht.

II

Een man. Niet meer het kind van zijnen vader,
Was ik, die tot u kwam om werk en woon.
Maar stout en sterk kwam ik uw stede nader
En wist u niet min dan in mijn jeugd schoon.

Een donkre dag. De zware spoortrein stoomde
Driftig van slag over het viaduct.
En ik herdacht, hoe vaak ik vroeger droomde
Van uwen rijkdom, door uw schoon verrukt.

Want al was ik geen knaap van uw geboorte,
Toch hebt ge mijne jeugddroomen beheerscht.
In den ban van uw gebroken gepoorte
Genoot ik, wat mij nu nog drijft, het eerst.

En ik lachte over mijn verrukte droomen,
Gelijk een man mild om een jongen lacht.
En ik wist: 'de vervulling is gekomen
Schooner dan droomen in een sterke pracht.'

Droom of daad: elke droom brengt zijn vervulling.
En iedre vervulling draagt rijker droom.
Het is alles één: raadsel en onthulling,
Leven en dood. Een ongetemde stroom.

Eén oogenblik stond ik voor uw Station.
Het Rak tot den Dam, dat zich volkvol baande.
Maar ik zocht, onder wind en zonder zon,
Het open water, uwe kaden slaande.

Overall langs den stroom de breede stoomers.
Er tusschen door de schuiten scherp en fel.
Alles om winst. Maar voor verrukte dreamers,
Die dichters zijn, lijkt het een baatloos spel.

En met één blik doorschouwde ik heel die eenheid.
Schoonheid van wind en water wijd en zijd.
Maar mijn blik brak. En ik zag de gemeenheid
Van elke daad, op felle winst bereid.

En aan de stad heb ik mij toen gegeven.
En de stad heeft mij fel tot zich genomen.
Met al de macht van mijn hartstochtlijk leven,
Met al mijne sterke daden en droomen.

In de drift van de stad vond ik mijn werk.
En in het werk vond ik mijn diepe vreugd.
Mijn daden spanden en mijn droom was sterk.
Ik vond het lied, dat de harten verheugt.

En nu: alles herdenkend van de Stad,
Terwijl mijn ziel over de jaren ziet,
Wat zal ik zetten in dit kronend lied
Als steenen in gemeten goud gevat?

Zal ik de zomermorgens meest gedenken,
Gaande, buiten de Stad, langs de rivier?
Of de vervulde nachten, wanneer schenken
Makkers aan makkers wijn met vol vertier.

Ik heb herinneringen in mijn oogen.
 Ik heb herinneringen in mijn handen.
 Straten en grachten, waar de bruggebogen
 Donker over het zonnig water spanden.

Ik weet van woeling en van eenzaamheid.
 Ik weet van wanhoop en gespannen vreugd.
 Mij was met menigeen gemeenzaamheid,
 Waarvan mijn lied beeft, als het mijn hart heugt.

Wat zult gij dan van dit alles gedenken,
 Mijn Lied, één lot meer dan één ander lot?
 Wat jaren nemen en wat jaren schenken
 't Is alles één, naar één eeuwig gebod.

Mij berouwt niets van alles wat genoten.
 Mij verlangt niets van alles on vervuld.
 In ieder leven is elk lot besloten,
 Vraag niet naar verdienste en vraag niet naar schuld.

Gij, die dit leest, waar ook was uw geboorte,
 Over welke wegen uw dagen gaan,
 Geniet langs uw paden en in uw poorten
 Uw vreugd en neem uw zorgen duldend aan.

III

Waarom heeft God mij 't leven niet gelaten,
 De dagen mijn werk, de nachten hun vreugd
 Van 't rustig slapen of met mijn gematen
 Weelden van wijn en wijnschuimende jeugd?

Waarom riep God mij uit de veiligheid
 Van 't zinlijk leven, dat mijn hart geviel,
 Tot den dienst van Zijn strenge Heiligheid,
 En 't wroegend waken over mijne ziel.

Denk niet, dat ik met jonge vreugde keerde,
Maar ik ging, omdat God gebiedend dwong.
En als ik bad, hoe vaak mijn hart verteerde
Naar 't vrije lied, dat ik mijn vrienden zong.

Waarlijk, ik was onder Zijn Hand opstandig.
Ik weet het nu: Zijn Handen zijn getrouw.
Maar ook: het leven zinlijk en losbandig
Roept, en hoe vaak, dat ik graag keeren zou.

Ik ben niet verlangend naar God gekomen.
Zijn stem was sterk. Zijn handen dwongen mij.
Maar als ik kon, mijn daden en mijn droomen,
Alles, alles, maakte ik weer van Hem vrij.

Want, Amsterdam, toen ik mijn sterke leden
Overgaf aan uw werk en aan uw vreugd,
Toen dacht ik niet aan de vrome gebeden
En niet aan de strenge leer van mijn jeugd.

Daarom heb ik mijn vreugden toen genoten.
En ook mijn werk heb ik toen goed gedaan.
Ik zag mijn lot in mijn leven besloten,
Ik heb niets gemeden en niets weerstaan.

Die mij vreugde en werk gaf, deed mij vergeten
De vroomheid van mijn Moeders leer en lot.
Met makkers werkend of tot lust gezeten
Was ik ver en was ik wel vrij van God.

Waarom liet God mij dan niet in dit leven?
Hij riep. Ik heb mij wanhopig verzet.
Maar wie door Gods wil tot God wordt gedreven,
Hij wordt alleen door God van God gered.

Vraag niet waarom. Vraag niet waarheen. Uw wegen
Spreidt Hij naar Zijn wil over ieder land.
Machtloos valt uw onwil tegen Gods Zegen,
Of ook verlangen door uw leden brandt.

Ik heb gestreden met al mijn verlangen,
Wanneer ik biddend naar het Oosten stond.
Eén gloed in mijn oogen en op mijn wangen.
Een wreeden brand om mijn gewrongen mond.

De wijn roept. Muziek roept. En al mijn maten
Roepen met vreugd, die de harten verblijdt.
O, God, waarom hebt Gij mij niet gelaten
In mijn leven van schoone zinnelijkheid?

En als niet, waarom kan ik niet vergeten
Voor Uw vroomheid al mijn genoten vreugd,
Gelijk mij vroeger, tot de vreugd gezeten,
Leer noch lot van mijn Moeder heeft geheugd.

Want ik ben om te dienen niet geboren.
Noch om te heerschen. Ik wil lust en blijheid.
Door God geroepen en in God verloren
Gedenk ik dag aan dag genoten vrijheid.

Amsterdam: gaande langs uw schoone grachten
Van mijn huis ten gebede naar de kerk,
Verlangde ik naar de dagen en de nachten,
Die gij gegeven hebt vol vreugd en werk.

Maar alles, wat God van mij heeft genomen,
En alles, wat Zijn wreede gunst mij gaf,
Tot welke donkre diepten ik zal komen,
Tot welke vreugden en tot welke straf,

Nooit vergeet ik de pracht binnen uw poorten,
 Uw grachten, uw havens vol werk en winst.
 Al ben ik niet een kind van uw geboorte,
 Toch ben ik niet van uw Dichters het minst.

IV

Wij zien de drift van 't onrustende leven,
 Maar wat de driften drijft weten wij niet.
 Wij gaan, duldend van lot naar lot gedreven.
 En iedre dag bouwt ons een nieuw verschiet.

Woede is over de volken losgebroken,
 Een storm, gelijk de breede zeeën slaan,
 Als masten van uw schepen, gelijk kroken
 Van riet, met tuig en takel nedergaan.

De volken drijven als geslagen golven
 Onder de vlagen van den wervelwind.
 Eén land wordt onder hun stroomen bedolven,
 Zij breken van woede en wanhoop ontzind.

Tot de storm stilt. En de opgestooten stroomen
 Der volken zoeken hunne bedding weer.
 Maar 't land verzet. Miljoenen omgekomen,
 Miljoenen lijden een ondulzaam zeer.

Wij zien de drift van 't onrustende leven.
 Maar wat zijn driften drijft weten wij niet.
 De volken gaan van lot naar lot gedreven.
 Hun wisseling grijpt één eeuwig verschiet.

De storm gestild. Wij zien de wegen open
Naar 't Heilig Land, als door de Roode Zee.
Het wordt vervuld, ons verlangen en hopen
Na twintig eeuwen van gedreven wee.

Jerusalem: eens van allen verlaten,
Maar nu van allen weer het eindelijk thuis,
Weer worden uwe poorten en uw straten
Vervuld van één blij bedrijvend gedruisch.

O, Land: weer breken uw verdorde bronnen,
Over de velden al hun waterschat.
Weder worden door 't eigen volk gewonnen
Oogsten zóó vloedend als het vroeger had.

Weder dragen de gaarden hunne druiven.
Rijpen de oranjés al hun zoete vracht.
En waar nu nog de zouten zanden stuiven,
Bouwen de bosschen dan hun zware pracht.

Wij, de gedrevenen van zooveel talen,
Vinden weer de eigen taal in 't eigen land.
Waarlijk: het is wel heerlijk ademhalen
Waar onze zee blauw breekt over ons strand.

Vergeef mij dan, Amsterdam: 'k heb verlaten
Uwe straten voor mijn Heilige Stad.
Gelijk ik eens mijn zinnelijke maten
Verliet voor Gods vroomheid en trouwen schat.

Verlaten, maar geen enklen dag vergeten,
Want al was ik geen kind van uw geboorte,
Waar mijne voeten mijne wegen sleten,
Verlangde ik naar uw grachten en uw poorten.

Ik weet, Amsterdam: gij zult mij vergeven,
Gelijk een Moeder haren zonen doet.
Wat zij verzetten en wat zij voldreven,
Een Moeder vindt altijd haar zonen goed.

En als ik zing: ik weet, dat gij zult luisteren
Naar het Lied, dat God mij genadig schenkt.
Als de dagen hier naar den avond duisteren,
Weet, dat mijn hart u dan zingend gedenkt.

Amsterdam.... Jerusalem.... wat is schooner,
De Heilige Tempelplaats, de drukke Dam.
Vraag niet: van Jerusalem een bewoner
Schrijf ik verheugd de Roem van Amsterdam.

Dicht bij den dood

Dicht bij den dood

Het Huis 'de Poorten der Gerechtigheid':
 Hier lig ik in trouwe ziekten gevangen.
 Machtloos ontmand van lust en van verlangen,
 Terwijl dag en nacht zich martlend verslijt.

De luide wegen van mijn lustig leven
 Worden in eene vale kamer stil.
 Ik ben voorbij. 'k Heb alles afgegeven
 Al teedre vreugd en al gespannen wil.

Mijn zinnen, die langs alle wegen zwierven
 Vinden in 't vaal vertrek een wreede rust.
 Wat rest van al, dat zij gretig verwierven?
 De laatste dag breekt met zijn laatsten lust.

Mijn rozen geuren in hun koele glazen.
 Adil Effendi heeft ze mij gebracht.
 Ik ween. En ik gedenk met war verdwazen
 De rozen van Katamon in den nacht.

Ik drink den zoeten wijn van Alicante,
 Maar nu is 't mij een machtloos medicijn.
 En toch, soms nog, sterk en stout, in den wijn
 Proef ik van de vreugd met mijne trawanten.

Rozen en vreugd, alles, alles, genoten,
 Herinnering geeft zoet-bitter genot.
 Ik wil niet sterven. Ik sta vast besloten
 Te strijden tegen Gods almachtig lot.

Ik ben niet angstig voor den donkren Dood,
 Maar ik bemin zoo hartstochtlijk het Leven.
 Ik wil niet sterven vóór 't mij heeft gegeven
 Alles, alles, aan vreugd, aan drift en nood.

Dit Huis: 'de Poorten de Gerechtigheid'
 Ik ken al zijn geluid, al zijne gangen.
 Ik weet, wie machtloos als ik, van verlangen
 In andre kamers zijnen tijd verslijt.

Hier ligt een knaap in heete koorts gevangen,
 Hij schreit tegen ieder zorgzaam geweld.
 Zijn woorden ijlen duizlend van verlangen
 Terwijl de dorst zijn korsten lippen kwelt.

In den nacht hoor ik den ouden man steunen,
 Die leefde veel en nog niet sterven kan.
 Door de ijdele uren verkrimpt zijn krachtloos kreunen.
 Voor den Dood is ieder één: Knaap of Man.

Dan vervaagt alles tot fladdrenden nevel.
 Ik denk over mijn daden en mijn droomen.
 En het bijt door mijn hart met wreeden wrevel:
 'Ben ik dan om te sterven hier gekomen?'

En nu: dicht bij den Dood, hoe lijkt mij heerlijk
 Het volle leven met zijn felle daad.
 Zomer en zon: het is zóó diep-begeerlijk,
 Maar nooit bedacht, vóór het leven vergaat.

En ik gedenk, wat ik ruim heb genoten,
 Dubbel wil ik hernemen, wat verzuimd,
 Maar dan, terwijl koorts door mijn hartbloed schuimt,
 Weet ik het wreed: mijn lot is afgesloten.

Dicht bij den Dood: ik merk het machtloos schuiven
 Der ijdele uren aan de zon langs den wand.
 In Rischon rijpen de ranken vol druiven,
 De oogst is rijker dan één jaar in dit land.

Rischoon le Zion: ik had willen komen
Den eersten dag van uwen druivenpluk.
Het is te laat: verstoofd zijn al mijn droomen,
Ik zie het einde van ruimte en geluk.

De Dood heeft mij in 't machtloos nauw gedreven.
Ik haat mijn hartslag, want elke telt af.
Ik wil langzaam en fel-verinnigd leven,
Wat het leven mij nog te leven gaf.

Geen lente meer, 't laatste zomergetijde:
De jeugd baadt schuimend in de Jaffazee.
Verleden jaar, met wind en water blijde,
Liep ik door 't schuim met al de jongens mee.

Dit Huis: de Poorten der Gerechtigheid.
De wreede ziekte houdt mij machtloos binnen.
Dicht bij den Dood. Maar nog: mijn felle zinnen
Zoeken al wat de zieke ziel verblijdt.

Des ochtends breken achter vale ruiten
De kleine kleuren van de zonnelucht.
Dit is de vroege tijd, dat vogels fluiten
En de Jaffastraat vol loopt van gerucht.

Een man verdrijft zijne kalme kameelen,
De eerste gaat met zijn klaar-koperen bel.
Dan komen de Arabische knapen spelen
De weelde van hun ongebonden spel.

Heel den onvermoeiden dag drijft de handel
Tusschen de dorpen en Jeruzalem.
Tot 's avonds koel, dan gaat de kalme wandel
Van stadlingen, rustig en stil van stem.

Ik hoor geen woorden. Maar ik voel het vleien.
Soms fladdert muziek van een verre straat.
Wat kan ik anders doen dan machtloos schreien,
Wijl mijn leven in droef woeden vergaat.

Ik lijd zóó fel, in mijn ziekte gevangen.
In dit Huis: Poorten der Gerechtigheid.
Ik wil niet sterven. Al mijn stout verlangen
Spant zich tegen, terwijl mijn kracht verslijt.

Menig zomer heb ik slordig versleten
En weinig op zijne waarde geacht.
Maar nu, stervend, en op den Dood gebeten,
Geniet ik ieder uur van dag en nacht.

O, God, als ik nog één, één zomer had,
Hoe zoude ik langzaam genietend beleven
Elk uur en uur, al wat de dagen geven
Aan vrede des lands en vreugd van de stad.

Geen brood, geen vrucht meer onbezonnen eten.
Den Dood gedenken bij iedere daad....
O, dwaas lied, keer, uw maten zijn gemeten,
Gij vergaat, gelijk mijn hartslag vergaat.

En nu: dicht bij den Dood, is 't leven voller
Van schoonheid dan één leven is geweest.
Elke dag vergaat, machtloozter en holler,
Maar van herinneren vier ik nog feest.

Al eenzaam op het bleeke bed gelegen,
Mijn oogen voor uw bonten zonschijn dicht,
Overschouw ik van mijn leven de wegen
Beschenen door een zalig droomend licht.

Weet gij, hoe schoon de stad van mijne jeugd
Bouwt langs zijne rivier en langs zijn haven.
Weet gij, dat zooveel Joodsche dagen vreugd
En vroomheid geven als Gods eigen gave?

En ik herdenk, voor de eerste maal het komen
Een Knaap, met mijnen Vader, te Amsterdam.
Later weer thuis, vermoeid, maar verblijd, droomen
Van alles wat die dagen langs mij kwam.

Londen, Moscou, Napels, de weidsche steden,
Onder hun dagen, onder hunne nachten.
Ik heb genoten, en ik heb geleden.
Maar goed: ik had mijn stoute en schuwe krachten.

Van ochtend-optocht tot het avond-dalen,
De pracht van Sint-Petersburg en Parijs.
Ik genoot vriendschap in zoovele talen
En bezong vriendschap in één klare wijs.

Het dwalen met Sidney Topham door Kent,
Donkere regenbuien in Bretagne,
Een ochtendontbijt, waar de Neva wendt,
Een bontgekleurde landweg noord in Spanje.

Waarlijk: ik heb mijn dagen wel genoten.
Al mijn liederen trillen van genot.
Maar ik wil meer. Zeg niet: het is besloten,
Dat gij hier sterven zult, door uwen God.

O God, is God sterker dan mijn fel leven?
Is de Dood machtiger dan mijne zinnen?
Ik genoot goed. Maar nog wil ik beminnen
En genieten al wat de dagen geven.

Ik wil weer rijden met Adil Effendi
Op stoute paarden, over 't open land,
Weer zien, hoe mijn vriend, de Arabische dandy,
Zijn paard mak houdt in zijne speelsche hand.

Dicht bij den Dood gedenk ik elke zede
En elke zonde van mijn ziel en lijf.
Gij, die dit leest, ik sterf in vollen vrede,
In vol bewustzijn van elk blij bedrijf.

En onbekommerd zal ik voor God komen,
Al brandt van hoofd tot schenkel 't zondig zeer.
Ik spreek tot God: 'Die daden en die droomen,
Wie gaf ze mij? Neem ze nu van mij weer.'

Dicht bij den Dood. Des nachts. Hier lig ik eenzaam,
Met mijn adem en de adem van mijn lied.
't Is alles uit. Niets is mij meer gemeenzaam
Van al wat het Leven genieters biedt.

Dit Huis: 'de Poorten der Gerechtigheid',
Hier lig ik in trouwe ziekte gevangen.
Met dit lied sluit ik mijn lot en verlangen.
Gij, die dit leest, geniet uw goeden tijd.